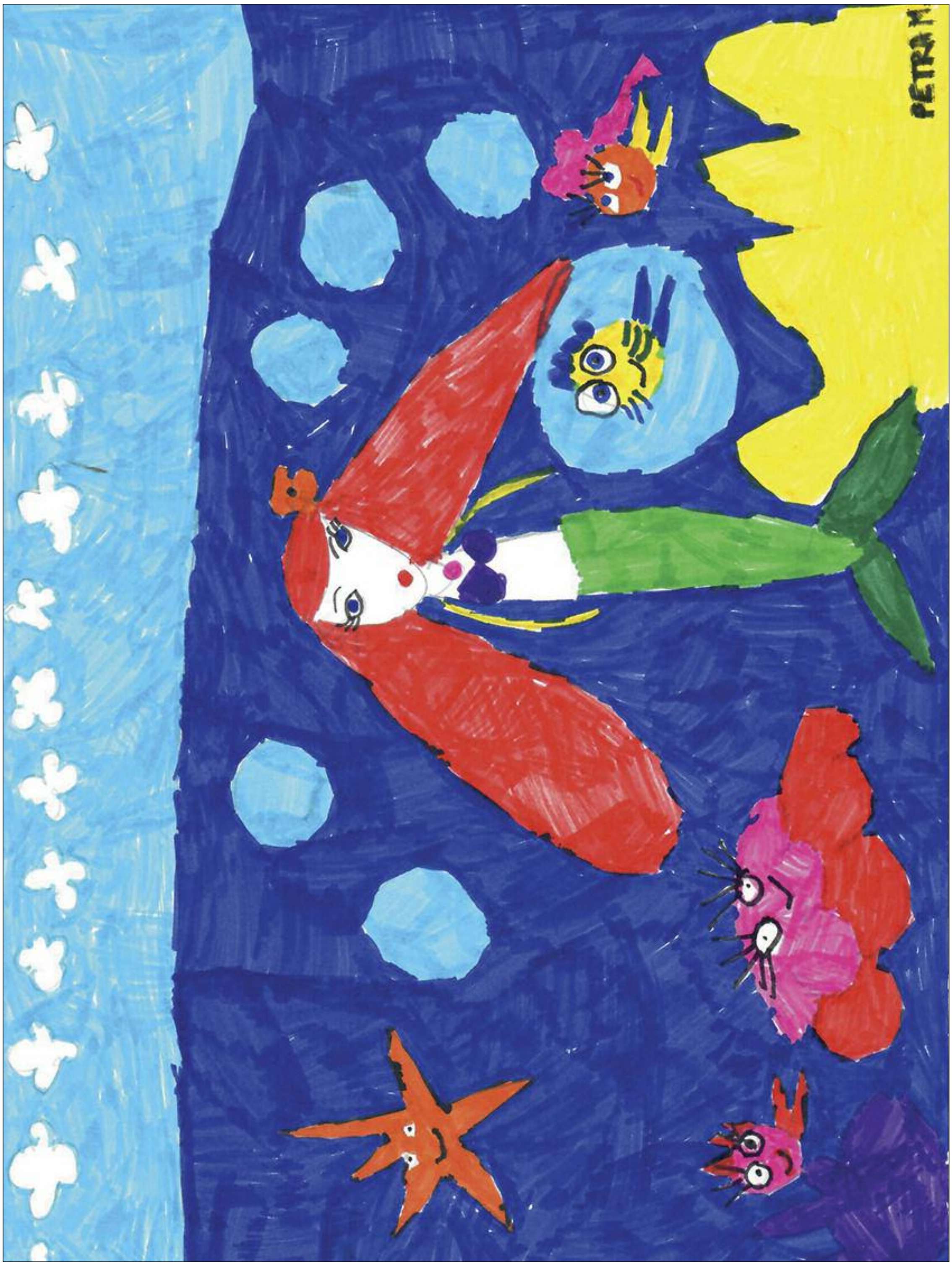
ROMÂNIA
8/186
■ Iulie 2018 ■ Anul XV

Cafeneaua literară

Desen de Petra Maria Metehoiu

supliment **ARTE POETICE**

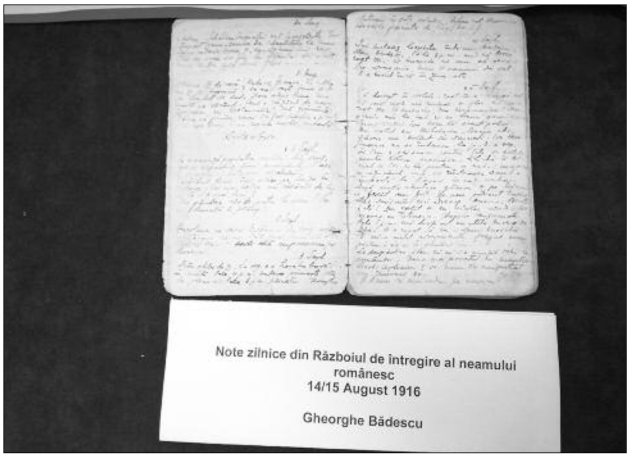
■ **Virgil DIACONU - Cântarea Cântărilor, un poem interpretat deformat de tradiția iudaică și creștină**

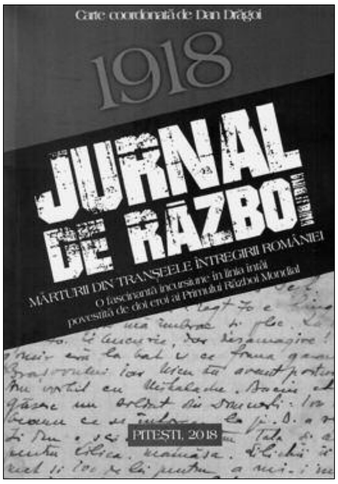
■ **Jean COHEN - Structura limbajului poetic**

JURNAL DE RĂZBOI

Relativ modesta activitate dedicată sărbătoririi Marii Uniri prin acţiuni ale căror semne ar putea să rămână în patrimoniul nostru cultural pare să fie contrazisă de recenta editare a cărţii **JURNAL DE RĂZBOI, mărturii din tranşeele întregirii României**, Editura Artprint, Pitești, 2018, 192 de pagini, pe hârtie de lux, cu numai două pagini de gardă.

Cartea se constituie, de fapt, din două jurnale cu autori diferiți: **Note zilnice din războiul de întregire al neamului românesc**, autor sublocotenent **Gheorghe Bădescu**, și **Însemnări din campanie**, autor sublocotenent **Nicolae Șuța**. Găsim aici mărturii emoţionante ale eroismului şi suferinţelor celor care au luptat pentru întregirea neamului. Primul autor s-a născut în satul Slănic, județul Argeş, iar al doilea, în Domneşti, fostul judeţ Muscel. Primul jurnal cuprinde perioada 14/15 august 1916 - 15 august 1917, iar al doilea, 25 martie 1917 - 29 ianuarie 1918. Gheorghe Bădescu a murit pe front. Nicolae Șuța, care a luptat la Mărăști, Mărășești şi Oituz, a fost decorat cu Ordinul

„Coroana României” cu spade. Scăpat viu din război, a intrat în politică, fiind şef de cabinet al ministrului Agriculturii, Ion Mihalache. În final, a fost arestat de comunişti şi încarcerat în mai multe penitenciare.

Cele două jurnale de front au fost recuperate de la familiile eroilor de către Dan Drăgoi, doctor în horticultură, din satul Siliştea, comuna Aninoasa, judeţul Argeş, încă de pe vremea când era elev. După cum aflăm din *Cuvânt introductiv*, semnat de familia Dan Drăgoi, jurnalele au fost editate prin inițiativa şi râvna lui Dan Drăgoi şi a fiului acestuia, Radu. De altfel, pe coperta *Jurnalului de război*, în locul destinat autorului cărţii, este scris numele coordonatorului – „Carte coordonată de Dan Drăgoi”. Și un fapt inedit: *Jurnalul* despre care vorbim se deschide cu o *Pastorală la Învierea Domnului*, semnată de IPS Calinic Argeşeanul. O mai bună corectură a editurii Artprint și introducerea în text a alineatelor ar fi fost de bun augur.

Jurnal de război a fost lansat în data de 26 iunie, la Muzeul Judeţean Argeş. Au luat parte peste 100 de persoane şi personalităţi din Pitești, Mioveni, Siliștea, Domneşti, oameni din domeniul culturii, preoţi, politicieni, militari, scriitori, afacerişti. Au vorbit în faţa camerelor de luat vederi aproximativ 25 de persoane.

În mare, cartea lansată de Ziua Drapelului României reprezintă o mărturie care merită atenție.

C. L.

Caragiale după Caragiale

A scrie azi despre Caragiale nu e tocmai lesnicios. Deoarece i-au fost stabilite semnalmentele definitorii, trăsăturile insubstituibile ale figurii literare, o perspectivă radical novatoare ar părea puţin probabilă. Riscurile unei noi interpretări oscilează între supunerea resignată la cutumă şi aventura unei abordări extravagante a subiectului, forţînd natura acestuia. Dar am putea accepta oare epuizarea înţelegerii unor mari autori? Fie şi mergînd pe muchia primejdiilor menţionate, exegeţii continuă a le aborda operele în măsura în care percep necesitatea unei racordări continue a lor la momentele evoluţiei mentalităţilor literare, la noul orar al sensibilităţii. Consacrîndu-se de la o vreme cu o exemplară devoţiune lui Caragiale, **Gelu Negrea** îşi ia inima în dinţi, justificîndu-se principial: „*Mutatis mutandis*, imperativul primenirii continue îşi conservă valabilitatea nu doar *in rem*, ci şi *in personam*. Măcar o dată la o sută de ani, fiecare mare scriitor trebuie extras din istorie, dezbrăcat de hlamida ocrotitoare a clasicităţii şi lăsat să înfrunte cu textul gol gusturile şi exigenţele literare născute din tipuri de sensibilitate proprii actualităţii imediate". Nu fără a adnota antecedentele operaţiei la care s-a angajat, *id est* etapele asimilării critice a autorului **Scrisorii pierdute,** printre care va trebui să-şi dirijeze propriile opinii. Aşadar, se confruntă în primul rînd cu bornele unui Caragiale „bidimensional", cel al comicului *sans rivages* şi cel antitetic, al prozei „serioase", imagine indusă rutinei didactice, ca şi simţului comun. Să nu uităm, ceea ce nu e puţin lucru, că o serie de sintagme caragialeşti au ajuns să aibă statutul unor habitudini în comunicarea curentă, aidoma unor „vorbe de duh" perene. O actualizare a perspectivei în cauză a adus-o conceptul absurdului. Utilizat de Eugen Ionescu, acesta i se înfăţişează lui Gelu Negrea drept o manifestare „mascat-protocronistă". Ar urma situarea creaţiei lui Caragiale în poziţia unor „izofomorfisme" nu tocmai „imaginare" cu regimul dictatorial al lui Ceauşescu, datorată lui Mircea Iorgulescu, ca şi o abordare a acesteia pe „jocurile textuale", pe „aventuri stilistice", pe strategii plasate „în arealuri artistice insolite".

Ce-şi propune să facă Gelu Negrea spre a-şi înscrie propria contribuţie în acest context substanţial de opinii critice care-l premerg? În principal, are două obiective. Să ne ofere o selecţie din scrierile lui Caragiale, pe care o doreşte, nu fără o nuanţă de superbie, „exclusiv din perspectiva axiologică", drept „prima antologie a operei unui clasic al literaturii române" elaborată exclusiv conform unui atare criteriu. Pentru a urma o înălţare la suprafaţă a unor aspecte ale operei respective, pe care le socoteşte a fi de prim ordin în „arhitectura valorică" a acesteia. Zdravăn scuturate, textele lui Caragiale ar pierde prin gestul exegetului d-sale recent o seamă de titluri, unele de amplă notorietate: piesa de teatru **O soacră**, care ar beneficia pe nedrept „(inclusiv în prezent!), de un prestigiu literar uimitor", o sumă de **Momente** precum **De închiriat**, **Caut casă**, **Boborul**, **Baioneta inteligentă** (**Garda civică**), „o mediocritate în contextul valorii de ansamblu a creaţiei caragialiene". Nu e salvată nici măcar binecunoscuta bucată **Tempora...**, care n-ar depăşi, „literar vorbind, graniţa pamfletului pigmentat de ironie groasă şi doar pe alocuri de sarcasm subţire". În lotul sacrificiilor cad aşijderea **Întîrziere, Vizită...**, **Dl Goe,** ultimele două rămînînd „texte clasicizate nejustificat de o didactică superficială". Cît priveşte ciclul **Un pedagog de şcoală nouă,** acesta ar fi invalidat de „schimonosirea apăsată a limbajului", de faptul că „eminentul pedagog absolut", Marius Chicoş Rostogan, „e desfiinţat sub raport literar de Caragiale însuşi, dornic cu orice preţ să-l strivească sub povara ridicolului". Dar nu aceasta a urmărit scriitorul?

Ce îi place lui Gelu Negrea? Atenţia i se opreşte în chip special asupra a trei nuvele neterminate, **Scrisorile unui egoist, Poetul Vlahuţă** şi **Poveste.** Cea dintîi are ca protagonist un personaj care n-ar fi „egoist" decît pe plan secundar, deoarece e mai cu seamă „amoral, mizantrop, cinic şi paradoxal". Ceea ce nu s-ar zice că ar eclipsa „egoismul" drept o trăsătură a sa majoră. „Egoistul" care n-ar fi egoist e plasat însă într-o ambianţă extrem de diferită de cea a lumii lui Nenea Iancu, pe urmele, e drept, ale unor comentarii oferite de Valeriu Cristea. Cu toate că, *nota bene*, Valeriu Cristea se autoamenda parţial, recunoscînd că eroului îi lipseau „anvergura, îndrăzneala, demonismul". În schimb, să reţinem remarca lui Gelu Negrea, potrivit căreia am avea a face cu tuşele unui „autoportret intelectual" al lui Caragiale: „Nu ura pe nimeni (...): cine urăşte pe oameni trebuie să-i fi iubit odată prea tare, şi el nu-i putuse iubi niciodată"; „Darnic fără generozitate, cheltuitor fără risipă, iubitor de plăceri pînă la limita cuviinţei şi-n măsura prudenţei; îngrijindu-şi viaţa cu luare-aminte, făr-a avea însă cîtuşi de puţin o deosebită frică de moarte". Concluzia merită a fi subliniată: „**Scrisorile unui egoist** reprezintă o generoasă promisiune pentru ceea ce ar fi putut fi un alt Caragiale. Poate, şi o altă literatură română...". Doar o „promisiune"! O altă nuvelă a lui Caragiale, dintre cele neterminate, poartă titlul **Poetul Vlahuţă**. E vorba aici de un impostor care poposeşte într-un fantezist orăşel ardelenesc, Opidul Nou, însuşindu-şi identitatea cunoscutului poet, în care calitate „răvăşeşte inima" domnişoarei Veturia, fiica unui preot local, Mantu, căreia îi dedică un poem, nedîndu-se

însă în lături a împărtăşi cu bucătăreasa familiei, Marta, „nocturne voluptăţi de alcov la locul de muncă al focoasei unguroaice”. Evidentă e analogia cu **Revizorul** lui Gogol. Dar în noaptea care preceda plecarea din localitate a falsului Vlahuţă, preotul Mantu, insuflat de simţăminte patriotice, are un vis premonitor: e vorba de ravagiile „unei vaste conflagraţii ce ameninţa să năruiască un continent întreg”. La sfîrşitul războiului, România recapătă o parte a pămîntului strămoşesc care suferea sub „trufia apăsătorului secular”. Ar fi o profeţie a războiului de întregire a României, întregire patronată de făuritorul statului naţional român, Ferdinand. Apogeul apare marcat de o ceremonie grandioasă care are loc la Alba Iulia. Cu un nereţinut entuziasm, Gelu Negrea dă de înţeles că vaticinarea în chestiune ar reprezenta un soi de fenomen uimitor în conştiinţa lui Caragiale. Da şi nu! Căci în epocă se vehicula insistent ideea unirii Ardealului cu România, „previziunile” evenimentelor nefiind, la urma urmei, decît în bună măsură, deductibile din contextul istoric-politic de odinioară. E adevărat, în această producţie Caragiale accesează două modalităţi stilistice, una burlescă, parodiind, astfel cum îi stătea în obicei, stereotipiile jurnalistice şi demagogia patriotardă, a doua, cea cu visul preoţesc, realmente „gravă, solemnă, fără nici o inflexiune ludică”. Dar a se vorbi pe acest temei nu mai puţin decît despre „schizofrenia genială” a scriitorului nu e cam mult? Paginile veritabil „sobre”, „solemne”, dar nu şi neapărat „înalt vaticinare”, nu credem că ar infirma pur şi simplu „alegaţia” lui Alexandru George, după care I. L. Caragiale ar fi fost pe întreaga durată a activităţii sale literare tributar unui stil comic-gazetăresc. Pur şi simplu pentru că ADN-ul literar, ca să zicem aşa, al lui Nenea Iancu, era cel al umorului.

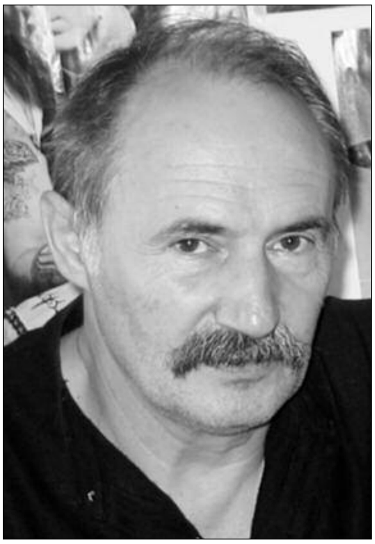
Cît priveşte textul **Poveste**, se pare ultimul la care a lucrat scriitorul fără a-l putea isprăvi, acesta mixează „o cromatică apropiată de aceea cunoscută din basme” cu o naraţiune „de factură pronunţat realistă”, cu o „istorie domestică”, străină „de orice conotaţii fantastice sau supranaturale, din care lipsesc şi miraculosul, şi toată recuzita canonică”. După prologul „supranatural”, Caragiale intră în scenă cu identitatea sa integral afirmată, oferind secvenţe parcă „dintr-un roman burghez”, „cu episoade comice şi vag senzaţionaliste, cu *qui pro quo*-uri, lovituri de teatru şi încurcături epistolare sau amoroase de toată ziua, departe de epica standard şi de limbajul ritualizat al basmului – fie el poporan sau cult”. Şi atunci? Ar rămîne drept compensaţie pentru imaginea prezumată a unui Caragiale evadat din sine personajul malefic Doamna Floarea, „amestec fioros de lady Macbeth şi Doamna Chiajna, sîngeroasă, fără scrupule, capabilă de uneltiri grozave”. Prezenţă totuşi atipică, o inserţie să zicem livrescă în viziunea funciar comică.

Ce să mai zicem? Uneori efectele comice pot atinge cruzimea, dar a-l mustra pe Caragiale pentru feluritele digitaţii pe corzile instrumentului său favorit s-ar cuveni oare? În schiţa **Crăcănel** e urmărit destinul tragi-comic al unui individ supus ratării şi nimic mai mult. Însă exegetul rămîne cu condeiul suspendat pe o decepţie urmată de o moralizare: „Pentru că, oricît se străduieşte autorul să-şi deprecieze personajul, laminînd oximoronic un material de viaţă grav, dramatic, într-un malaxor scriptural ironic, vecin cu sarcasmul, nu reuşeşte, în final, decît să fie cinic fără măsură şi crud fără motiv”. Satisfăcut de a fi constatat că în „povestea japoneză”, **Fecioara din lună**, „aproape nimic din obişnuita ironie a lui Caragiale nu transpare din text”, Gelu Negrea întrevede în rîndurile ei nu mai puţin decît o „bulversantă asemănare (ca să nu spun de-a dreptul similaritate) dintre exoticul personaj Nakoyate Kaguyahime şi protagonistul masculin al poemului eminescian **Luceafărul**”. După cum în „curioasa povestire” **O reparaţie,** în care e vorba de un ţigan infirm şi epileptic pe nume Mutu, care moare în lupta cu un urs gigantic, criticul are senzaţia de-a fi descoperit o „ambiguitate literară” care-i inspiră următoarea revărsare asociativ-interogativă: „Ce se ascunde sub înfăţişarea sordidă a Mutului? Un duplicat insolit de David în confruntare cu Goliath-ul zoologic? Versiunea antropomorfizată a calului miraculos din basm, răpciuga hilară care, mîncînd jăratic, se transformă subit într-un pur-sînge înzestrat cu puteri năzdrăvane? Nevolnicul Prâslea pe care o situaţie limită îl preschimbă în voinicul aducător al merelor de aur din grădina fermecată? (Mutul se luptă şi el tot pentru nişte ionatane preţioase...). Cavalerul medieval pentru care onoarea e mai presus de orice, inclusiv de propria viaţă? Biblicul Mântuitor care se jertfeşte pentru izbăvirea de rău a comunităţii?”.

Aşadar, orice s-ar spune, autenticitatea operei lui Caragiale nu s-ar putea despărţi de categoria comicului, suverană, determinată fie şi prin contrastul unor secvenţe ale gravităţii, dramatismului, absconsului. Nu o dată ale unui „realism” virînd spre naturalismul în vogă, nu mai mult decît onorabil, concesii făcute epocii, dar nu mai mult decît abateri de la imanenţa operei. Demitizator al limbajului doloric şi grandilocvent, autorul **Nopţii furtunoase** a introdus masiv în creaţia sa viaţa cotidiană, înălţînd triumfal speciile de *bas étaje* la treapta creaţiei de anvergură. **Momentele** sale au devenit indubitabil „monumente”, conform butadei lui George Ranetti. Gazetăria, „mofturile”, „prostiile nostime”, „enormităţile tipografice” au dobîndit drept de intrare într-un spaţiu democratizat, ocupînd loc cu dezinvoltură alături de modalităţile „canonice”. A căuta în acest mediu convingător configurat derivaţii opuse naturii sale evidente, a-l explora prin căutarea cu lumînarea a unor argumente ale alterităţii poate fi o operaţie acceptabilă (oare Molière şi Swift n-au fost psihanalizaţi?), dar de ordin secund. Înseamnă a forţa nota. Cum bunăoară ar fi să-l declarăm pe Eminescu un umorist (poetul n-a aşternut oare şi stihuri bonome, de-a dreptul rîzătoare ori chiar licenţioase?). Exeget inteligent, de o remarcabilă plinătate a expresiei, Gelu Negrea e un cu totul remarcabil analist al lui I. L. Caragiale, dar care s-a dedat acum unor manevre bizare. S-a comportat în faţa operei caragialiene aidoma unui toreador care agită o bucată de pînză roşie în faţa unui taur ce se îndărătniceşte însă a nu o lua în seamă.

Gheorghe GRIGURCU

Gelu Negrea: **Best of I.L. Caragiale**, Ed. Academiei Române, 2015, 556 p.

Virgil DIACONU – convorbiri cu criticul CĂLIN CRĂCIUN despre poezia, critica și viața literară contemporane

„Există mult abuz în critica actuală, aprecieri nejustificate, în funcție de prietenii și, din păcate, de interese de grup”

- Cum a debutat Călin Crăciun? Greu? Uşor? L-a ajutat cineva?

- Cercetând vreo 12 ani cam aceeaşi idee, intrând în tot felul de miraje, ieşind anevoie din ele, aş putea spune că greu. În rest, odată încheiat scrisul, lucrurile au mers destul de uşor. A contat, e drept, şi recomandarea unuia dintre oamenii care au avut încredere că am scris ceva ce merită publicat. N-am ştiut cum stă treaba cu publicatul ori cu concursurile de debut. Aveam încrederea naivă că lucrurile merg de la sine, că nu trebuie să fac şi eu ceva pentru ele. Că, dacă am scris ceva important, va fi recunoscut ca atare şi publicat. Pur şi simplu m-am îndreptat spre prima editură spre care am fost îndrumat. Greul greu a venit după aceea, când m-am trezit posesor a fix trei exemplare din cartea mea şi mi s-a cam sugerat că publicarea e un fel de hatâr pe care am avut privilegiul să-l primesc, că parcă toată munca mea şi editarea n-ar avea alt scop decât să-mi satisfacă vanitatea. A fost momentul în care m-am simţit de-a dreptul deposedat, cumva... jefuit. Trebuia să-mi cumpăr propria carte, pentru a o face cadou celor dragi! Apoi am mai primit cu chiu, cu vai ceva exemplare, dar gustul amar a rămas. Habar n-am nici câte au fost tipărite. Faptul că, după câte am înţeles, asta era un fel de regulă a debutului, nu m-a consolat, desigur.

- În ce gen literar vă regăsiţi mai degrabă? În critica literară, eseu...?

- Să zicem critică, în sens larg, încăpând aici, cum gândea Călinescu, şi atracţia spre istoriografie, spre raportarea conversiilor literare la ideologic. Eseul m-ar putea prinde doar în măsura sau în latura în care e parte a criticii, altfel cred că nu sunt eu pentru el, pretinde un talent pe care nu-l am.

- Aţi scris volumul Etnocritica (Editura Paralela 45, 2013*) şi sunteţi coautor/colaborator al mai multor volume colective de critică literară şi didactică. Ce vrea/este, de fapt,* etnocritica, *un concept care se pare că vă aparţine?*

- Aş putea spune că-mi aparţine. Cuvântul, dac-ar fi să-l traducem direct, îl au şi francezii, şi americanii, dar desemnând concepte diferite. Pentru francezi, cât am putut eu să-mi dau seama, înseamnă simpla identificare a unor reflexe culturale arhaice în creaţiile diverşilor scriitori. Americanii îl văd ca o pledoarie pentru conservarea viziunii, temelor şi motivelor folclorice amerindiene. Eu l-am conceput pentru a desemna un model de analiză menit identificării vectorilor spirituali care conduc evoluţia unei literaturi naţionale, iar apoi decelării mărcilor specifice diferitelor literaturi, pentru posibilitatea distingerii între ele. Şi am aplicat modelul acesta literaturii române. E vorba deci de cu totul altceva, chiar dacă există puncte de intersecţie inevitabile cu celelalte două. Interesant este că domeniile acestea – mă rog, dacă nu e spus prea mult „domenii” – au apărut cam sincron, după cum am constatat când am aflat şi de celelalte. În esenţă, deci, etnocritica vrea să identifice fondul spiritual ce conduce frâiele unei literaturi naţionale, indiferent care o fi ea.

- Cum înţelegeţi critica literară, în general? Care ar fi primele ei obiective?

- Nu cred să poată da cineva, acum și vreodată, un răspuns complet, definitiv, unanim acceptabil, nici dacă s-ar apuca trei Marino să rescrie împreună *Biografia*... Pentru mine, deocamdată, atunci când nu bate câmpii, dezvăluie acel ceva ce reflectă şi depăşeşte deopotrivă intenţiile sau meditația autorului (căci, da, autorul întotdeauna vrea să spună ceva, chiar dacă îi iese mereu şi altceva, uneori doar altceva). Critica potenţează şi opera, de vreme ce actul critic e dependent de subiectivitatea criticului – cum spunea Al. Cistelecan: „Critica e criticul" – care intră în relație cu cea a autorului și cu opera. Întâlnirea criticului potrivit cu textul potrivit devine un act de participare la creație, de activare a unor virtualităţi sau latenţe semantice care altfel ar rămâne insesizabile. Ba poate chiar moarte dinainte a se naște, increate, întrucât, pe de altă parte, ea contribuie la creația propriu-zisă prin întreţinerea unui climat analitic și axiologic în măsură să sporească exigenţele creatorului şi să-i stimuleze discernerea, să-i atragă atenția asupra afinităților neconștientizate, nu doar asupra „scăpărilor" sau fisurilor. Prin perspectiva ei dialogică, inevitabil istorică și istoristă, atentă la sociologic și estetic deopotrivă, este și un instrument al creației, fără de care orice literatură decade. Doar scriitorii cărora aroganța le afectează luciditatea și cei prea limitați pot susţine că n-au nevoie de critică. Din fericire, primii o folosesc sau ţin cont de ea chiar și când o contestă și când își propun s-o ignore. Abia cei din a doua categorie chiar n-au nevoie de ea; ei o ignoră și când își propun s-o asculte. Pe de altă parte, critica e cea care compară, sistematizează şi elaborează modalități de discernere estetică.

Acum, sigur, există și riscuri de necontestat pe care critica le oferă cu prea mare generozitate literaturii. Tocmai în anii din urmă vedem bine cum egoismul și tentațiile absolutiste fac rău. Dar asta e o altă poveste... În fine... aş mai spune acum doar atât: critica e și dialog constructiv. Aceasta e o altă trăsătură fundamentală, în a cărei absenţă decade, mai devreme sau mai târziu, în sporovăială. Parafrazând, până la urmă, critica e criticii.

- Ne-a adus Revoluţiunea o critică literară mai responsabilă și competentă și, implicit, un canon de opere literare mai curat, mai eliberat de impunerile (presiunea) criticii oficiale, adică un canon în care să domine operele literare cu adevărat valoroase, iar nu cele favorizate de grupurile de interese de tot felul? Au fost eficiente revizuirile literare inițiate după anul 1989?

- Ups! Un întreg șir de întrebări foarte dificile... Teme de eseu, de tratat, nu altceva. Poate e vremea să ne întrebăm și dacă nu cumva tocmai presiunea criticii oficiale să fi avut și un fericit efect stimulator, strict estetic vorbind. De pildă, savoarea subversivității, „șopârlele", ar fi lipsit... Literatura din vremea comunismului ce și-a câștigat statutul privilegiat în plan axiologic datorează asta, în bună măsură, tocmai condiţiilor în care a fiinţat. Sigur că noul context, ivit prin lichidarea lui Ceaușescu, și-a construit propria literatură și a adus inevitabil reconsiderări. Unii au devenit mai mici, alţii mai mari, în funcţie de amestecate raţiuni etice şi estetice. Cât despre canon, cred că a rămas ce a fost întotdeauna: o abstracţie necesară dialogului critic constructiv. Numai că toate procesele intelectuale, vedem bine, în lumea cunoscută de noi, se realizează doar în timp. Iar așa mare cantitate și diversitate de intelectualitate, cum necesită discernerea critică pentru stabilirea unui canon, nu se poate procesa de azi pe mâine, poate, în cel mai optimist caz, de la o epocă la alta, printr-un demers colectiv. Prin urmare, cine crede că poate face canonul, şi încă fără să-l discute, cred că e într-o mare eroare. Nu înseamnă însă că atenția criticii trebuie să fie mereu asupra trecutului. Prezentul trebuie s-o preocupe în egală măsură, dar fără să uite că discernerea lucidă are nevoie de cât mai mult dialog, de perspective diferite care să polemizeze, de instrumente adecvate și, revin asupra ideii, de timp. Inevitabil, critica are nevoie de cât mai mulți critici autentici; cu cât mai multe generaţiile cărora le aparţin, cu atât mai bine. E un fel de cuantificare a lor, chiar dacă unii revendică statutul de lideri incontestabili și infailibili. Din fericire, trăim într-o epocă în care există un corp critic solid.

- Evaluează criticii imparţial, obiectiv, sau sunt confiscaţi de interese generaţioniste ori de altă natură? Aveţi cumva sentimentul că unii critici supralicitează valoarea anumitor poeţi, scriitori, în timp ce scriitori de valoare sunt ignoraţi sau minimalizaţi? Falsifică critica literară valoarea și ierarhia reală a scriitorilor?

- Imparţial și obiectiv, la modul ideal, nu există în actul critic. Sunt doar deziderate, idealuri de neatins probabil criticilor din *homo sapiens*. Criticul poate fi doar sincer și cu un grad mare de luciditate, în sensul că își aproximează o ideologie căreia încearcă să îi fie consecvent, fără fanatism. Adică neuitând să acorde atenția cuvenită și celorlalți și având disponibilitatea să-și modifice optica în momentul în care argumentele altuia sunt mai clare și pertinente. Criticii sunt autentici cât timp sunt pregătiți temeinic prin lectură, au talentul analizei și, pe deasupra, își înving orgoliul și caută să se ferească de fanatism. Suma criticilor de acest fel poate oferi promisiunea încadrării operelor și scriitorilor în proximitatea a ceea ce ați numit „ierarhia reală" a scriitorilor, în esenţă, un ideal romantic, o abstracţie. Mai devreme sau mai târziu, scriitorii vor fi plasaţi la o distanţă rezonabilă de locul meritat. Și dacă acest lucru nu se întâmplă totdeauna în timpul dorit, nu cred că e cazul să reclame vreo vină a criticii. Ea oricum a lucrat tainic, împreună cu ei, ori va lucra cândva, la desăvârșirea operei lor. Am speranța că măcar uneori, în clipele lor cele mai lucide, se eliberează și ei de vanitatea succesului imediat și scriu din altruism sincer, acceptând că poate abia pentru posteritate vor reprezenta ceva important. Iar lumea va primi ceea ce-i oferă scriitorul când i se va potrivi. Și-l va cinsti cum se cuvine. În rest, există, e drept, mult „abuz" în critica actuală, aprecieri nejustificate, în funcţie de prietenii și, din păcate, de interese de grup care n-au de-a face cu literatura, ci cu business-ul, cu setea de putere și de prestigiu social. Cu tot scandalul din jur, nu cred că putem vorbi de o dispută generaţionistă la modul riguros, adică de o divergenţă estetică temeinic articulată teoretic ori ideologic, ci de una mai degrabă etică.

- Cum vă apreciază critica literară? Dar dvs. ce critici apreciaţi în mod deosebit? Ce reproşaţi criticii noastre literare?

- Pentru câțiva, știu că *Etnocritica* e o carte care merită atenţie. Poate și o parte din recenziile, cronicile și studiile ce le public în „Vatra". Pentru foarte mulţi alţii nu exist. Și e normal să fie așa. Cartea a fost tipărită într-un tiraj mic. Cred că sunt necesare o reeditare și o continuare a ei, dar eu deocamdată, și pentru încă o vreme, nedefinită, din păcate, nu stau suficient în bibliotecă și pot scrie doar rar. Încerc deci

să fac ce pot în condiţii ostile. Cine ştie? Poate că odată tocmai acest lucru să se dovedească a fi un atu... Ori rămâne o altă „românească” începută şi neîncheiată. Om vedea, dacă avem noroc...

Îi apreciez pe mulţi. Rapid, i-aş menţiona pe Al. Cistelecan, Ion Pop, Mircea Martin, Gheorghe Grigurcu, Gheorghe Perian, Virgil Podoabă, Bogdan Creţu, Paul Cernat, Radu Vancu, Şerban Axinte, Andrei Terian, Alex Goldiş, Marius Miheţ, Lucia Ţurcanu, Mihai Iovănel. Lista e însă mult mai lungă, completarea ei necesitând, pentru ardeleanul cu ritm de gândire lent ce sunt, un efort mai de durată. Sper să nu se supere nimeni că memoria mi-a dat precipitat doar aceste nume...

- Ce părere aveţi despre marile premii literare de la noi? Sunt premiaţi într-adevăr cei mai buni poeţi/scriitori, sau mai degrabă favorizaţii unei anume generaţii, să spunem cei aflaţi la putere acum? Cum explicaţi faptul că cele mai multe premii literare merg la generaţia optzecist-postmodernistă, şi doar o mică parte la poeţi mai mici sau mai mari ca vârstă decât optzeciştii? Dacă la putere ar fi poeţii douămiişti, credeţi că poeţii optzecişti ar fi în continuare la fel de premiaţi ca acum?

- Premiile întotdeauna presupun divergenţe. Şi e bine că-i aşa. Rolul USR-ului este, printre altele, şi cel de a crea condiţiile desfăşurării civilizate a divergenţelor. Necazul e că poziţiile sunt acum foarte radicale. Divergenţele nu sunt convertite în dialogul constructiv de care am vorbit, indispensabil criticii. Tocmai acest dialog este respins, căci divergenţa a degenerat în ceartă, care a condus la formarea de tabere ce se urăsc. Respectul reciproc autentic s-a cam dizolvat. În atari condiţii, normal că cei care deţin puterea instituţională îşi impun punctul de vedere abuziv. Deciziile lor nu aparţin criticii româneşti în ansamblu, ci criticii lor, care, lipsită de contrabalans, devine tot mai mărginită, mai închistată. Tocmai de aceea putem spune că USR a eşuat lamentabil. Din factor de atenuare a tensiunilor, prin asigurarea condiţiilor de desfăşurare cu luciditate şi civilitate a disputelor inerente şi sănătoase, s-a transformat în parte combatantă. Dintr-o dată a descoperit că este un sindicat interesat de obţinerea de privilegii pentru membrii care împărtăşesc convingerile celor din conducere. Cei care vociferează sunt imediat blamaţi sau daţi afară, cam ca din partidele noastre dominate de spirit dictatorial. Cum vine asta: te primim în Uniune pentru valoarea operei, dar apoi te dăm afară pentru opinii împotriva conducerii?! Fac astea opera mai puţin valoroasă? Asta e, pur şi simplu, o inepţie de care le va fi ruşine nepoţilor! Doar cei de acord cu conducerea merită pensie mai mare ca recompensă pentru efortul creativ pus în slujba propăşirii spirituale a neamului, doar ei merită premii şi să fie publicaţi în revistele Uniunii?! Aceeaşi Uniune care strigă sus şi tare că pentru fiecare carte de literatură trebuie să i se plătească ei un procent, chiar şi când e vorba de autori care sunt din afara ei! Taxă de solidaritate cu scriitorii valoroşi, deci, care sunt doar cei care nu au dispute cu şefii lor. Oricum vrem s-o răsucim, orice sofism ultrarafinat am pune la treabă, mă tem că tot la concluzia unei manifestări monopoliste, similare celor de prin Comitetul Central ori ale mafiei cu gulere albe, ajungem. Bine ar fi să mă înşel!

- Se dezbat în presa literară problemele pe care le au scriitorii, şi anume cele legate de modul în care îşi pot tipări cărţile, în care se acordă premiile, marile premii, în care sunt aleşi cei cărora li se traduce şi publică, în străinătate, opera, în care se acordă indemnizaţiile de merit etc.? Cum evaluaţi atitudinea sau lipsa de atitudine a scriitorilor faţă de propriile lor probleme?

- Se afirmă, dar nu se dezbat. Pentru că factorul care trebuie să asigure dezbaterea şi să-şi asume acţiuni de remediere, USR, nu o face. Îşi vede de interesele celor care l-au confiscat. USR e similară, cum am mai spus, partidelor de la putere, care urmăresc rezolvarea problemelor şi împlinirea intereselor capilor lor şi cam atât, chiar dacă acţiunile lor sunt împotriva cetăţenilor şi ale membrilor lipsiţi de influenţă. În definitiv, chiar şi statul e confiscat. E o caracteristică a epocii în ansamblul ei, se pare, de care scriitorii nu s-au ştiut feri.

- Aveţi sentimentul că cei care decid premiile, traducerea cărţilor, indemnizaţiile de merit, excursiile etc. îi favorizează pe unii şi îi defavorizează pe alţii?

- Ţinând cont de contextul tocmai discutat, da, se întâmplă şi astfel.

- Cum vedeţi recentul scandal iscat de poezia porno a Medeei Iancu, premiată de Editura Cartea Românească la Gala Premiilor Eminescu, de la Botoşani?

- Un scandal... dacă nu neapărat necesar, măcar util. O spun din capul locului, poezia citită acolo nu este una cu care să rezonez, spre deosebire de multe alte poeme ale Medeei Iancu. Dar ştiu bine că una dintre mizele ei, ca manifest, a fost să şocheze, să exprime trauma feministelor pe limba pe care ele o consideră a bărbaţilor. Să le restituie mizeriile cu care se simt ele tratate. Iar miza aceasta a fost realizată deplin. Cât e una estetică sau cât nu, aceasta e adevărata problemă, ce se impune rezolvată înainte de toate. Dar, iată, la aşa ceva n-am văzut să se înhame nici măcar protestatarii cei mai vehemenţi. Ei emit preconcepţii deghizate în sentinţe. Cum nici eu n-am soluţionat-o, deşi am stăruit un pic cu gândul asupra ei, mi se pare corect să-i acord poetei prezumţia c-a făcut-o. Iar cei care susţin contrariul să vină şi cu argumente.

- Acum câtva timp, un cunoscut poet optzecist ironiza un alt poet pentru faptul că acesta „nu a prins trenul optzecist”, ca şi cum trenul poetic optzecist ar fi chiar trenul poeziei, *unicul tren al ei. Ce spuneţi, trebuie să fii musai optzecist ca să fii poet? Whitman, Esenin, Omar Khayyam, Trakl, Ecclesiastul nu au prins trenul poeziei optzeciste, şi totuşi sunt poeţi. Şi apoi, chiar sunt toţi poeţii optzecişti unul şi unul, ca să ai această pretenţie?*

- Ca să fii poet, e musai să fii bun pentru contemporani ori pentru posteritate. Atât şi nimic mai mult. Chiar şi poeţii cu p îşi au rolul lor, util, prin faptul că stimulează cumva mediul din care apar cei cu P. În rest, n-am ce comenta despre subiect.

- Vă rog să încercaţi o aproximare sau o definiţie a poeziei, în general, sau cel puţin să enumeraţi câteva dintre constantele sau trăsăturile ei definitorii. Fireşte, mă refer la poezie, iar nu la o poezie generaţionistă sau alta.

- Of! Îmi cereţi cam muuult! N-o să dau decât un început. Poezia e taina evoluţiei spiritului uman. Până şi invenţiile tehnice sunt, în momentul prim de configurare a lor în limbaj, un act poetic. Mai cred şi că poezia nu este doar un

simplu mijloc de cunoaştere/revelare a lumii, ci este chiar cel prin care (încă) se fac lumea şi omul, ca parte a ei. Poate că ziua a şasea nu e gata, iar poezia e tocmai mâna care lucrează la făurirea ei...

- Sunteţi mulţumit de starea/calitatea poeziei contemporane româneşti? Enumeraţi vă rog primii zece poeţi români, fie ei contemporani sau nu, pe care i-aţi „planta” în antologia dvs. de poezie. Ce poeţi vi se par supraevaluaţi de către critica literară? Dar nedreptăţiţi, deci subevaluaţi?

- Avem exact poezia pe care o societate sau o civilizaţie în tranziţie anevoioasă o poate avea. Cu de toate, inclusiv cu poeţi valoroşi care-şi consumă frustrarea obscurităţii şi cu alţii, premiaţi, care le-au ocupat locul. E nevoie de analize şi polemici de durată pentru a discerne locul fiecăruia în ceea ce numim evoluţia poeziei noastre. Orice răspuns pripit la aceste întrebări e expresia unei infatuări dăunătoare. Pentru a face o listă a primilor mei 10 poeţi contemporani, mai am nevoie de ani mulţi de lectură...

- Ce părere aveţi despre scriitorii care au dat în judecată USR şi care se judecă, încă, cu ea? Este îndreptăţită revolta lor? Vă deranjează demersurile lor?

- Faptul că disputele estetice s-au transformat într-unele juridice este înfiorător, de-un grotesc absolut. Liderii USR-ului sunt responsabili de gestionarea conflictelor şi menţinerea unui cadru propice disputelor estetice stimulante pentru creaţie, nu cu reacţii punitive. USR e a culturii româneşti, nu a lor, cât timp ia bani de la bugetul de stat. Procedează ca mahării de la regiile autonome, parcă ar fi a lor cu totul...

- Cum vedeţi noile declaraţii ale lui L.I. Stoiciu din România literară, Argeş *şi* Cafeneaua literară *despre excelenţa conducerii USR şi a vieţii noastre literare, după ce ani de-a rândul a blamat conducerea USR pe site-ul său, în presa literară şi în jurnalul numit* Cartea zădărniciei*?*

- Vede lucrurile diferit decât alţii, printre care mă număr şi eu. Şi are tot dreptul. Poate iese până la urmă ceva bun din tărăboiul acesta. Doar să ne respectăm...

- Există vreun scriitor căruia aţi vrea să îi mulţumiţi pentru traseul dvs. literar sau numai pentru un anumit sprijin?

- Tuturor celor pe care i-am citit şi în care am descoperit ceva ce m-a minunat! Şi, în special, celor care mi-au oferit privilegiul unor relaţii interumane stimulante, încurajatoare, introducându-mă practic în lumea literaturii: Al. Cistelecan, Virgil Podoabă, Cornel Moraru, Gheorghe Perian, Kocsis Francisko, Iulian Boldea, Doru George Burlacu (primul care m-a îndemnat la scris).

- Aveţi ştiinţă ce fel de scriitori publică gratuit la Editura Cartea Românească?

- Puţinii pe care-i cunosc personal au publicat pe banii editurii. Şi sunt de mărimi diferite. Nu cunosc cazuri de oameni care să-şi fi plătit ei publicarea la edituri mari. La cele mici, o grămadă, chiar şi unii dintre cei buni.

- Care au fost cele mai fericite momente ale vieţii dvs.? Dar cele mai nefericite?

- Trăiesc momente fericite aproape în fiecare zi. Nu pot selecta acum unele anume. În general, mă consider un om fericit, în ciuda greutăţilor, care sunt destule... La cele foarte nefericite nu vreau să mă gândesc.

- Ce loc credeţi că ocupaţi acum *în literatura română?*

- Umil, insignifiant. Mă străduiesc să-i dau şi eu literaturii măcar un picuţ în comparaţie cu ce-mi dă ea mie. Oi reuşi sau nu, s-o vedea cândva...

- Ce scriitori români contemporani vă închipuiţi că vor fi viabili literar la 30 de ani de la moartea lor?

- Cei care vor fi atunci consideraţi şi promovaţi ca importanţi în cadrul evoluţiei literaturii şi care vor atinge corzile sensibile ale posterităţii lor, dacă va mai avea ea nevoie de literatură în forma pe care i-o ştim azi. Orice pariu, în condiţiile în care mai am mult de citit, ar fi hazardat. În plus, 30 de ani după moartea unui scriitor care azi are, să zicem, 40 de ani, sunt, în condiţiile ritmului accelerat al transformărilor, un termen foarte lung. Până atunci poate trece peste noi un război care să modifice reperele de evaluare actuale, evoluţia tehnologiei poate reconfigura fundamental gândirea şi valorile, religiile actuale pot avea conversii nebănuite, ce se vor reflecta în gustul estetic, graniţele vor fi altele, fapt ce va impune teme şi obsesii specifice... Nu mai putem aproxima viitorul *cyberkids* folosind ritmul transformărilor din epoca Gutenberg...

- Ce destin are şi va avea literatura română în lume? Vi se pare că este cineva răspunzător pentru destinul ei?

- Ne trebuie un geniu artistic copleşitor, în stare să-i cucerească şi pe alţii, nu doar pe noi, întovărăşit, poate, cu unul de PR, pentru a conta în lume. Deocamdată, încă ne dispreţuim valorile şi, cât putem, le discredităm, ba chiar le cam dăm impresia că trebuie să plece din ţară. USR, care e responsabilă de stimularea creaţiei şi de întreţinerea mediului propice polemicii sau dezbaterii în urma căreia să se discearnă separarea valorii de nonvaloare, e plină şi de nulităţi, intrate acolo pe criterii nonaxiologice. Ne-am subminat mereu noi înşine scriitorii valoroşi şi ne-am intoxicat mediul artistic prin ingerinţe politice şi complicităţi de tot felul. Ca să dau ceva exemple contemporane, Herta Müller e în mare măsură o scriitoare româncă, întrucât opera sa e născută din experienţa ei aici, are legătură cu acest fond spiritual, dar mulţi dintre noi o tratează ca pe o străină absolută. Pe Mircea Cărtărescu aproape l-am determinat să ia calea exilului... De Paul Goma ce să mai zic?... Cum ne este câte unul apreciat pe afară sau ne tulbură confortul şi inerţiile intelectuale, mai ales vanitatea c-am fi şi mai şi decât el, dar nu ştie lumea să ne aprecieze, cum îl bănuim de nemernicie, de aranjamente, de noroc nemeritat, şi pe străinii aceia de lipsă de gust şi de competenţă. Nu prea ne trece prin minte să mai stăruim cu analiza... Doar un geniu poate trece de toate aceste bariere. Poate că e deja printre noi şi nu-l recunoaştem... Pe de altă parte, de ce să fim obsedaţi de succes mondial? Preocuparea noastră trebuie să fie de a crea pur şi simplu, de a oferi lumii ceea ce credem că avem original, bun şi frumos în suflet, nu de a o cuceri. Ea e absolut liberă să se servească cu ce pofteşte de la noi sau să ignore totul. Nu facem şi noi la fel cu ceea ce creează alţii?

Nicolae SILADE

calea victoriei

I

de ziua franței iată-mă în micul paris bucuros să vă văd din nou să revăd vechile parcuri clădirile vechi cişmigiu herăstrău lacul tei casa scânteii casa poporului casele o iau pe magheru pe dorobanți spre calea victoriei și iată doamnelor și domnilor calea victoriei this way ladies and gentleman da pe aici urmați-mă și vă voi arăta calea vă voi arăta totul vă voi povesti totul

ești sigur că știi totul mă întreabă țiganca de la magazinul din colț ești sigur că știi mă întreabă stând ciuci pe un covor de semințe fumând havana și scuipând semințe ești sigur că știi ce vorbești și despre ce ne vorbești nouă care știm să citim în ghioc nouă care știm să ghicim viitorul știu cum să nu știu dar eu vă arăt prezentul i-am răspuns eu vă arăt calea

calea victoriei da ascultă din cinci în cinci minute sună sirena salvării și mă gândesc la cei bolnavi la cei răniți la cei morți la cei la care nu se mai gândește nimeni e o căldură infernală aici mă așez la o masă pe terasa belvedere și văd totul și comand (cine sunt eu să comand?) o sticlă de fanta zic vine zice barmanul 9 lei zice e o căldură infernală aici e chiar infernul

mă răcoresc și văd și aud alături arabii vorbesc de afaceri 9 milioane de euro zice unul 9 milioane de euro zic eu și mă mir și mă gândesc la cei fără bani fără casă la cei singuri mai ales la cei singuri în postcomunism postmodernism postumanitate din cinci în cinci minute sună sirena salvării pe calea victoriei afacerile arabilor înfloresc europa hotel sir hotel elis grand hotel

aici unde mă aflu e super e intim dar fumatul e interzis trebuie să ies pe balcon să fumez și să beau ăștia vor să facă din infern paradis sărind peste purgatoriu jos în birt doi țigani se ceartă pe un bilet de avion el vrea la londra ea la paris el își face vânt cu evantaiul ea e grasă până peste poate își flutură întruna poalele rochiei e o adevărată șatră aici un spectacol fără

gipsy queen și iar se aude sirena salvării pe calea victoriei din cinci în cinci minute se aude și mă gândesc la cei fără mâini fără picioare la cei fără cap fără suflet am văzut animale cu trup mai frumos decât trupul omului mai inteligente decât omul mai sensibile mai altruiste vai ironia noastră cea de toate zilele vai răutăților noastre am văzut păsări cu zbor mai frumos

decât zborul gândurilor noastre gândim din cinci în cinci minute iubim din cinci în cinci minute și ne urâm tot timpul și pe calea victoriei vine salvarea din cinci în cinci minute vine e o zăpușeală infernală aici e chiar infernul și mă gândesc la cei plecați dintre noi la cei de sub pământ la cei ieșiți din pământuri la cei înălțați la cer dar lumina soarelui ne împiedică să vedem

lumina am văzut o femeie frumoasă care își pierdea frumusețea am văzut femei urâte câștigând frumusețe laudă generozității îmi vine să zic laudă iubirii da calea victoriei este calea iubirii vino pe calea victoriei vino pe calea iubirii cum? tu ne chemi în infernul de pe calea victoriei întreabă cineva da vă chem în infern în purgatoriu în paradis altfel cum vreți să fiți

veniți pe calea victoriei doamnelor și domnilor să mergem la academie la parlament la președinție să mergem la monarhie să mergem să trântim politichia în boschetii din parcul gării de nord unde vine prostituata să se culce cu tine tocmai când vrei să te trezești și din cinci în cinci minute sună sirena salvării pe calea victoriei vrea cineva să fie salvat? vrea cineva să fie?

II

am spus că trebuie să ne întoarcem la natură înainte ca natura să ne întoarcă în natură cum a făcut-o în șaptesprezece septembrie douămiișaptesprezece când ne-a trântit la pământ șandramaua pentru că nu mai știm să prețuim frumusețea nu mai știm să prețuim adevărul e de ajuns să se-ntrerupă curentul e de ajuns să se oprească apa gazul internetul

și ne trezim rupți de lume ce ne vom face noi fără curent fără apă fără gaz fără net în această beznă prin care orbecăim cu lanternele telefoanelor descărcate în această beznă în care așteptăm să răsară soarele și el nu mai răsare și ne rugăm să răsară și el nu mai răsare pentru că i-am ignorat răsăriturile și apusurile și am uitat cu totul binefacerile lui doamne

dar lumina soarelui ne împiedică să vedem lumina și în a opta zi în al cincilea anotimp trebuie să fii ca un bebeluș care vine pe lume și lumea îl ridică în slăvi & slava lui se pierde în lumea în care vine în ziua a opta te vei vedea așa cum ai fost la facerea lumii și în al cincilea anotimp îl vei vedea pe cel care ești și-l vei cunoaște pe cel ce te cunoaște da

să nu te temi de moarte nu pentru că moartea a murit de mult și dacă ești viu ești viu pentru că trăiești într-o țară moartă în țara uitării în țara nepăsării ce importanță are dacă mori de moarte naturală sau luat de uraganul irma sau ucis în nu știu ce război pentru putere sau de o boală incurabilă sau împușcat din gelozie mortul nu mai știe că e mort

păcatul nostru doamne iartă-ne e că nu vrem să știm că există un timp al sosirii un timp al plecării nouă ne place să zăbovim să zăbovim între timpul sosirii și timpul plecării să chefuim să iubim să urâm să ucidem dar din timpul zăbovirii să faci timpul izbăvirii ehei din timpul zăbovirii să faci timpul izbăvirii de timp asta e o artă doamnelor și domnilor

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 53
■ Iulie 2018
Cafeneaua literară

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR, UN POEM INTERPRETAT DEFORMAT DE TRADIȚIA IUDAICĂ ȘI CREȘTINĂ

El m-a dus în casa de ospăț și sus,
drept steag, era iubirea.
(Cântarea Cântărilor, II, 4)

I. *CÂNTAREA CÂNTĂRILOR* ÎN VERS LIBER

Biblia literară

Biblia este fără îndoială una dintre cele mai importante și valoroase creații ale lumii, deși cărțile din care este alcătuită au un conținut atât de variat – religios, istoric, legislativ, social, moral, sapiențial, literar etc. – și nu îi oferă ansamblului nicio unitate.

Toate aceste cărți/texte ar deveni mai vizibile și accesibile dacă ele s-ar citi și studia separat, în sensul că din marea carte a Bibliei s-ar putea extrage, în volume separate, independente, cărțile de factură religioasă, istorică, legislativă, socială, morală, literară etc., așa cum s-a făcut, de exemplu, cu *Psalmii*. În acest fel s-ar putea constitui marile cărți tematice ale Bibliei, și anume *Biblia istorică*, *Biblia religioasă* (*Biblia cărților religioase*), *Biblia legislativă*, *Biblia vieții sociale*, *Biblia morală*, *Biblia sapiențială*, *Biblia literară* etc., cu toate însoțite de comentarii care să reflecte în primul rând caracterul specific al cărților în cauză, iar nu să îl subordoneze pe acesta factorului religios, mistic. Însăși structurarea tematică a Bibliei ar trebui să faciliteze această complexă acțiune de particularizare a cărților ei.

Ceea ce mă interesează pe mine îndeosebi este *Biblia literară*. În ea s-ar putea cuprinde cărțile numite „didactice", „poetice" sau „didactico-poetice" ale Vechiului Testament, și anume *Iov, Psalmii, Pildele* (*Proverbele*), *Eclesiastul, Cântarea Cântărilor, Plângerile lui Ieremia* și, alături de ele, o serie întreagă de alte scrieri, de alte fragmente de cărți cu caracter literar-poetic și sapiențial, din Vechiul și Noul Testament, cum ar fi cântece, profeții, imnuri, lamentații, rugăciuni etc. Toate acestea pot fi însoțite, firește, de note explicative și comentarii, care să îl apropie pe cititor de dimensiunea literară a cărților, iar nu să subordoneze caracterul literar religiosului.

Biblia literară ar fi, așadar, o carte specific literară, în câteva volume independente de Biblia propriu-zisă, care ar cuprinde, firește, doar cărți literare și fragmente literare din celelalte cărți ale Bibliei, așadar tot ceea ce poate fi pus sub semnul literaturii, poeziei sau formulelor sapiențiale.

Dar în sensul acestei idei a lucrat deja Petru Creția, care în anul 1995 a adunat într-un volum, numit *Cartea lui Iov, Eclesiastul, Cartea lui Iona, Cartea lui Ruth, Cântarea Cântărilor* (1), câteva dintre cărțile *literare* ale Bibliei, cele pe care tocmai le-am numit în titlu, pe care le-a tradus și comentat chiar el. Cartea s-a republicat, tot la Humanitas, în anul 2009, sub titlul de *Cinci cărți din Biblie*.

Tot într-un volum independent, intitulat *Poezia Vechiului Testament* (2), Bartolomeu Anania a publicat cele șase cărți literare ale Bibliei – *Cartea lui Iov, Psaltirea, Proverbele lui Solomon, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor, Plângerile lui Ieremia* –, cu toate traduse și comentate de el.

Traduceri și comentarii asupra unei singure cărți poetice, de exemplu asupra *Cântării Cântărilor*, semnează Ioan Alexandru (3) și Ileana Roman (4), iar Șerban Foarță optează doar pentru traducerea, fără comentarii, a *Eclesiastului* și a *Cântării Cântărilor* – vezi volumul *Ecclesiastul. Cântarea Cântărilor* (5).

Fără a traduce el însuși vreo carte literară a Bibliei, Dumitru Abrudan *interpretează* în volumul *Cărțile didactico-poetice* (6) cele șase „cărți didactico-poetice"

ale Bibliei, așadar *Cartea lui Iov, Cartea Psalmilor, Cartea Pildelor sau a Proverbelor*, *Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor* și *Cartea Plângerilor*. Și pentru că scrierile literare sunt răspândite și în celelalte cărți, neliterare, ale Vechiului și Noului Testament, D. Abrudan ne oferă în cartea abia citată o întreagă listă a acestora.

Un comentariu asupra cărților didactico-poetice ale Bibliei ni-l oferă și volumul *Studiul Vechiului Testament* (7), semnat de un grup de autori români.

Cărțile atribuite lui Solomon, și anume *Proverbele lui Solomon*, *Eclesiastul* și *Cântarea Cântărilor*, au fost comentate într-un singur volum, numit *Cărțile lui Solomon*, de către Preot Ioan Sorin Usca și Profesor Ioan Traia (8). Dar studii serioase dedicate cărților literare ale Bibliei se scriu, de bună seamă, în Europa și America, asta ca să nu mai punem la socoteală și interpretările la cărțile poetice ale Sfinților Părinți.

Proiectul *Bibliei literare*, desigur că sub alte nume, a înfierbântat și pus la lucru multe minți. În ceea ce mă privește, știu că nu voi avea timp să duc la capăt un asemenea proiect, însă prezentul eseu dedicat *Cântării Cântărilor*, dimpreună cu varianta în vers liber a poemul însuși, ar putea să constituie primul ei capitol…

Cântarea Cântărilor, ca poem

Cu excepția *Proverbelor lui Solomon*, toate celelalte cinci cărți literare ale Bibliei – *Eclesiastul*, *Cântarea Cântărilor*, *Psalmii*, *Cartea lui Iov*, *Plângerile lui Ieremia* – pot fi socotite *cărți poetice* sau *poeme*, deși ele nu apar în Biblia ortodoxă, ediția 1975 (9), sau în Biblia ortodoxă, ediția 1989, sub *forma* specifică a poemului, adică a poemului *în versuri*. Cu toate astea, aceste cinci cărți poetice își merită numele de *poeme* pentru că, pe de o parte, ele sunt poetice prin *conținutul* lor, deci pentru că transmit cititorului o viziune existențială, lirică și specific poetică, iar pe de altă parte pentru că, fonic, prezintă o *structură ritmică*. Așadar, conținutul poetic și structura ritmică mă determină să numesc anumite cărți literare din Vechiul Testament *poeme* și să le disting în acest fel de cartea literară „în proză”, *Pildele lui Solomon*.

Și totuși, pentru ca aceste cărți să poată fi denumite *poeme* sau *poezie* în mod deplin, ar trebui ca structura lor ritmică, ce este o calitate fonică, să fie pusă în evidență *și* grafic, vizual, prin forma tipografică a *versului*.

Firește, în Biblia ortodoxă (ediția 1975), cărțile poetice și ritmice ale Bibliei sunt rupte, segmentate în *versete numerotate*, ca și celelalte cărți ale Bibliei. Dar

Gustave MOREAU - Cântarea Cântărilor

versetele nu sunt nicidecum *versuri*... Un *verset* înseamnă un fragment scurt de text (una sau mai multe fraze), care este *unitar semantic* (*ideatic*), în timp ce un *vers* este un fragment de text *unitar ritmic* (și pe cât posibil semantic, în sensul că versul este de regulă o propoziție sau o frază scurtă).

Ruperea, segmentarea cărților biblice literare în *versete* este făcută, așadar, numai după norma unității semantice, iar ea are scopul ca textul, adesea de mari dimensiuni, să poată fi, vizual, citit mai ușor. În ceea ce privește numerotarea versetelor, aceasta are rolul de a înlesni referințele exegeților la text. Ruperea textului în versete nu vrea să ne convingă însă că textul care este poetic prin conținut și prin structura sa ritmică este poezie *și* prin forma sa tipografică.

Ca să convingă că sunt poezie *și* din punct de vedere formal, textele biblice care sunt poetice prin conținut și, totodată, structurate ritmic, ar trebui să fie scrise *în versuri*, în forma tipografică a versului, fie că ne referim la *versuri clasice* (versuri cu ritm și rimă perfecte), fie la *versuri libere* (versuri ritmice fără rimă). De exemplu, *Cântarea Cântărilor* ar trebui să își dovedească condiția de *poem* nu doar prin conținutul poetic și structura sa ritmică, ci și prin forma tipografică *a versului*, care ar pune astfel în evidență structura ritmică.

Scrierea, sau mai bine spus rescrierea *Cântării Cântărilor* în versuri clasice a fost făcută de câțiva poeți, dintre care îi pot aminti cel puțin pe Traian Dorz (10) și Șerban Foarță (5). Dar scrierea în versuri clasice a *Cântării Cântărilor* prezintă dezavantajul că, oricât de inspirată ar fi, ea se îndepărtează de conținutul și de forma ritmică originală a *Cântării*.

Forma care redă cel mai bine atât conținutul, cât și structura ritmică a *Cântării Cântărilor*, sau a *Ecclesiastului*, să spunem, este *versul liber fără rimă*, pentru că acest vers nu modifică textul original al traducerii, nici în privința conținutului, nici a ritmului său. Tocmai de aceea am ales să transpun, deci să transform actuala formă a *Cântării Cântărilor* din Biblia ortodoxă (ediția 1975), scrisă în versete (proză ritmică), în vers liber, adică în forma tipografică a versului liber fără rimă.

Firește, nu sunt primul care transpune în versuri libere *Cântarea Cântărilor*. În Septuaginta (ediția Alfred Rahlfs, 1965, Stuttgart), *Cântarea* (*Asma*) este redată în versuri libere fără rimă... Tot în versuri libere este redată *Cântarea* în Biblia sau Sfânta Scriptură, GBV 1989, 1990, Dillenburg, Germania de Vest, traducere care a ținut cont și de tălmăcirea lui D. Cornilescu, din 1921 și 1932, precum și în Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, The Bible League, Sharing, God's Word Since 1938 etc.

O serie de traducători români, precum Ioan Alexandru (3), Petru Creția (1), Bartolomeu Anania, care a tălmăcit Biblia (11), și Ileana Roman (4), traduc și ei *Cântarea* în vers liber fără rimă.

Ruperea în versuri libere fără rimă (iar nu în versete!) a discursului ritmic al *Cântării Cântărilor*, ca și a altor cărți poetice ale Bibliei, precum *Ecclesiastul*, *Psalmii*, *Cartea lui Iov* (parțial) sau *Plângerile lui Ieremia*, nu este, așadar, o operație artificială, ci este motivată atât de faptul că aceste discursuri sunt poetice prin conținutul lor, cât și de faptul că ele au calitatea de discursuri poetice ritmice.

XXX

În cultura greacă și romană ce ni s-a transmis, poezia este scrisă, prioritar, în *vers clasic*, așadar în *formă fixă*, deci în vers cu ritm și rimă perfecte. Altfel stau însă lucrurile în cultura antică ebraică, unde dominant este versul ritmat (metric) fără rimă, iar versul ritmat și rimat este extrem de rar. Spre exemplu, *Cântarea Cântărilor*, *Ecclesiastul*, *Psalmii* și *Cartea lui Iov* (parțial), *Plângerile lui Ieremia* posedă o structură ritmică de *vers liber*, de *poezie în vers liber*, iar uneori chiar sunt scrise în versuri libere fără rimă. Rugăciunea centrală a creștinismului, *Tatăl nostru*, *Crezul* și destule alte fragmente poetice din cărțile Bibliei sunt și ele structurate ritmic, chiar dacă nu sunt scrise în versuri libere.

În vers liber fără rimă este scrisă *Epopeea lui Ghilgameș*, cea mai veche scriere poetică a lumii, compusă la începutul mileniului trei, deci acum mai bine de 4500 de ani, în Mesopotamia antică. Dacă ne referim cel puțin la *Psalmi, Cântarea Cântărilor*, *Cartea lui Iov*, *Ecclesiastul* și *Plângerile lui Ieremia*, din cultura iudaică, sau la *Epopeea lui Ghilgameș*, poemul sumerian, ori la poezia egipteană, putem spune că la începuturile ei *poezia era structurată ritmic și chiar era scrisă, în bună parte, în vers liber fără rimă*, vers care evidențiază tocmai *structura ritmică a textelor în cauză*.

Dar dacă poezia începuturilor a avut ritmul versului liber, iar nu al versului clasic sau în formă fixă, grecesc sau roman, scris în ritm și rimă perfecte, înseamnă că versul liber modern nu este descoperirea poeților francezi (moderni) de după 1800, așa cum credeam până acum, ci că el, versul liber al poeziei moderne, are o îndelungată tradiție...

XXX

Voi prezenta mai jos poemul *Cântarea Cântărilor*, folosind traducerea din Biblia ortodoxă menționată deja (9, Biblia 1975), aflată și la adresa www.bibliaortodoxa.ro.

Față de traducerea originală, textul pe care îl propun aici prezintă câteva modificări. În primul rând, am transformat scrierea în versete a *Cântării* în scriere care folosește *versul liber lung fără rimă*. Apoi, am specificat personajele care dialoghează în poem (Sulamita, Solomon și corul fetelor din Ierusalim) și am introdus liniile libere dintre versuri (spațiile libere), pentru a atrage astfel atenția asupra semantismului unor versuri sau strofe.

Totodată, am făcut câteva corecturi gramaticale și înlocuiri de versuri sau cuvinte. Cele mai importante dintre acestea sunt semnalate mai jos. O serie de versuri

le-am pus în paranteză, pentru că ele nu se integrează semantic în structura poemului. Aceste versuri sunt probabil adăugiri târzii, nejustificate poetic, iar cititorul le poate sări fără să piardă nimic din frumusețea poemului.

Prin ruperea sau segmentarea în vers liber a *Cântării* am urmărit să evidențiez, să fac vizibilă structura ritmică a poemului, deci să demonstrez că textul poetic și ritmic al *Cântării Cântărilor* este poezie şi că el este poezie *și* prin forma tipografică a versului.

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

Cântarea Cântărilor, făcută de Solomon. (a).

I.

SULAMITA
Sărută-mă cu sărutările gurii tale, (b)
că sărutările tale sunt mai bune ca vinul. (c)

Miresmele tale sunt balsam mirositor,
mir vărsat este numele tău;
de aceea fecioarele te iubesc.

Răpeşte-mă, ia-mă cu tine! Hai să fugim! –
Regele m-a dus în iatacul său (d):
ne vom veseli şi ne vom bucura de tine.
Îţi vom preamări dragostea mai mult decât vinul.
Cine te iubeşte, după dreptate te iubeşte!

Neagră sunt, fete din Ierusalim, dar frumoasă,
ca sălaşurile lui Chedar şi corturile lui Solomon.

Nu vă uitaţi că sunt negricioasă,
că doar soarele m-a privit. (e).

Fiii maicii mele s-au mâniat,
trimisu-m-au să le păzesc viile,
dar via mea nu mi-am păzit-o!

Spune-mi dar, iubitul meu, unde-ţi paşti tu oile?
Unde poposeşti tu la amiază?
De ce oare să rătăcesc zadarnic
pe la turmele tovarăşilor tăi?

CORUL
Dacă nu ştii unde, tu cea mai frumoasă între femei,
ţine atunci mereu urmele oilor,
paşte-ţi mieii în preajma colibelor,
iezii în preajma ciobanilor!

SOLOMON
Cu un telegar înhămat la carul lui Faraon
te aseamăn eu, draga mea!
Frumoşi se văd obrajii tăi, aşezaţi între cercei
şi gâtul tău împodobit cu şire de mărgăritare.
Făuri-vom pentru tine lănţişoare aurite,
cu picături şi crestături de argint.

SULAMITA
Cât regele a stat la masă,
nardul meu a revărsat mireasmă.
Periniţă de mirt este iubitul meu,
care se ascunde între sânii mei.
Iubitul meu e ciorchinele de ienupăr,
din Enghedi, de la vii cules.

SOLOMON
Cât de frumoasă eşti tu, draga mea!
Cât de frumoasă eşti!
Ochi de porumbiţă sunt ochii tăi.

SULAMITA
Cât de frumos eşti dragul meu!
Şi cât de drăgălaş eşti tu!
Pajiştea de iarbă verde este patul nostru. (f).

SOLOMON
Cedrii ne sunt acoperiş sălăşluirii
şi adăpost ne sunt chiparoşii.

II.

SULAMITA
Sunt un trandafir din Șaron, sunt un crin,
crinul văilor. (g)

SOLOMON
Cum este crinul între spini, aşa este draga mea
între fete.

SULAMITA
Cum este mărul între copaci, aşa este dragul meu
printre flăcăi.
Să stau la umbra mărului îmi place,
dulce este rodul lui în gura mea!

El m-a dus în casa de ospăţ şi sus, drept steag,
era iubirea.

Întăriţi-mă cu vin, cu mere răcoriţi-mă,
că sunt bolnavă de iubire.

Stânga sa este sub cap la mine şi cu dreapta lui
mă cuprinde.

(SOLOMON
Vă jur, fete din Ierusalim, pe cerboaice,
pe gazelele din câmp, nu treziţi pe draga mea;
până nu-i va fi ei voia!)

SULAMITA
Auzii glasul celui drag! Iată-l, vine săltând
peste coline,

trecând din munte-n munte.
Ca o gazelă e iubitul meu sau e ca un pui de cerb;
iată-l la noi pe prispă, iată-l, priveşte pe fereastră,
printre gratii, iată-l, se uită.
Şi începe să-mi vorbească:

„Scoală, draga mea, şi vino!
Iarna a trecut, ploaia a încetat.
Flori pe câmp s-au arătat şi a sosit vremea cântării,
în ţarină glas de turturea se aude.

Smochinii îşi dezvelesc mugurii şi florile de vie
văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, şi vino!

Porumbiţa mea, ce-n crăpături de stâncă,
la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ţi faţa ta!
Lasă-mă să-ţi aud glasul! Că glasul tău e dulce
şi faţa ta plăcută."

(Prindeţi vulpile, prindeţi puii lor, ele ne strică viile,
că via noastră e acum în floare.)

Iubitul meu este al meu şi eu sunt a lui.
El printre crini îşi paşte mieii.

Până nu se răcoreşte ziua, până nu se-ntinde
umbra serii,
vino, dragul meu, săltând ca o căprioară,
ca un pui de cerb,
peste munţii ce ne despart.

III.

SULAMITA
Noaptea-n pat l-am căutat pe dragul sufletului meu,
l-am căutat, dar, iată, nu l-am mai aflat.

Scula-mă-voi, mi-am zis, şi-n târg voi alerga,
pe uliţe,
prin pieţe, amănunţit voi căuta
pe dragul sufletului meu.
L-am căutat, nu l-am mai aflat.

Întâlnitu-m-am cu paznicii, cei ce târgul străjuiesc;
„N-aţi văzut, zic eu, pe dragul sufletului meu?"
Dar abia m-am despărţit de ei şi iată, eu l-am găsit
pe cel iubit; apucatu-l-am atunci
şi nu l-am mai lăsat,
până nu l-am dus la mama mea,
până nu l-am dus în casa ei.

(SOLOMON
Vă jur, fete din Ierusalim, pe cerboaice,
pe gazelele din câmp,
nu treziţi pe draga mea, până nu-i va fi ei voia!)

CORUL
Cine este aceea care se ridică din pustiu,
ca un stâlp de fum, parc-ar arde smirnă şi tămâie,
parc-ar arde miresme iscusit gătite?
Iat-o, este ea, lectica lui Solomon,
înconjurată de şaizeci de voinici,
viteji falnici din Israel.
Toţi sunt înarmaţi, la război deprinşi.
Fiecare poartă
sabie la şold, pentru orice întâmplare
şi frică de noapte.

Regele Solomon şi-a făcut tron de nuntă
din lemn de cedru din Liban.
Stâlpii lui sunt de argint, pereţii de aur curat,
patul e de purpură, iar acoperişul este
de scumpe alesături;
darul dragostei alese al fetelor din Ierusalim.
Ieşiţi, fete ale Sionului,
priviţi pe Solomon încoronat,
cum a lui maică l-a încununat,
în ziua sărbătoririi nunţii lui,
în ziua bucuriei inimii lui!

IV.

SOLOMON
Cât de frumoasă eşti tu, draga mea,
cît de frumoasă eşti!
Ochi de porumbiţă ai,
umbriţi de negrele-ţi sprâncene,
părul tău turmă de capre pare, ce din munţi,
din Galaad coboară.

Dinţii tăi par turmă de oi tunse,
ce ies din scăldătoare,
făcând două şiruri strânse
şi neavând nici o ştirbitură.

Cordeluţe purpurii sunt buzele tale
şi gura ta-i încântătoare.
Două jumătăţi de rodii par obrajii tăi
sub vălul tău cel străveziu.

Gâtul tău e ca turnul lui David (h),
menit să fie casă de arme:
mii de scuturi atârnă acolo şi tot scuturi de viteji.

Cei doi sâni ai tăi par doi pui de căprioară,
doi iezi care pasc printre crini.

Până nu se răcoreşte ziua,
până nu se-ntinde umbra serii,
voi veni la tine, colină de mirt, voi veni la tine,
munte de tămâie.

Cât de frumoasă eşti tu, draga mea,
şi fără nici o pată!

Vino din Liban, mireasa mea,
vino din Liban cu mine!

Degrabă coboară din Amana, din Senir
şi din Hermon,
din culcuşul leilor şi din munţi cu leoparzi!

Sora mea, mireasa mea, tu mi-ai robit inima
numai c-o privire a ta şi cu colanu-ţi de la sân.

Cât de dulce, când dezmierzi,
eşti tu sora mea mireasă;
şi mai dulce decât vinul este mângâierea ta.
Și mireasma ta plăcută
este mai presus de orice mir.

Ale tale buze miere izvorăsc, iubito, miere curge,
lapte curge, de sub limba ta;
mirosul îmbrăcămintei tale
e mireasmă de Liban.

Eşti grădină încuiată, sora mea, mireasa mea,
fântână acoperită şi izvor pecetluit.

Vlăstarele tale clădesc un paradis de rodii
cu fructe dulci
şi minunate, având pe margini arbuşti
care revarsă miresme:
Nard, şofran şi scorţişoară cu trestie mirositoare,
cu felurime de copaci, ce tămâie lăcrimează,
cu mirt şi cu aloe şi cu arbuşti mirositori.

În grădină-i o fântână, un izvor de apă vie
şi pâraie din Liban.

SULAMITA
Scoală vânt de miazănoapte, vino vânt de miazăzi,
suflaţi prin grădina mea şi miresmele-i stârniţi;
iar iubitul meu să vină, în grădina sa să intre
şi din roadele ei scumpe să culeagă, să mănânce.

V.

SOLOMON
Venit-am în grădina mea, sora mea, mireasa mea!
Strâns-am miruri aromate,
miere am mâncat din faguri,
vin şi lapte am băut. (Mâncaţi şi beţi, prieteni,
fiţi beţi de dragoste, iubiţii mei!)

SULAMITA
De dormit dormeam, dar inima-mi veghea.
Auzii glasul celui drag! El la uşă bătând zice:
„Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea,
porumbiţa mea, curata mea, capul îmi este plin
de rouă
şi părul ud de vlaga nopţii”.

Haina eu mi-am dezbrăcat, cum s-o-mbrac eu iar?
Picioarele mi le-am spălat,
cum să le murdăresc eu iar?

Iubitul mâna pe fereastră a întins
şi inima mi-a tresărit.
Iute să-i deschid m-am ridicat,
din mână mir mi-a picurat,
mir din degete mi-a curs pe închizătoarea uşii.

Celui drag eu i-am deschis, dar iubitul meu plecase;
sufletu-mi încremenise,
când cel drag mie-mi vorbise;
iată, eu l-am căutat, dar de-aflat nu l-am aflat;
pe nume l-am tot strigat, dar răspuns nu mi s-a dat.

Întâlnitu-m-au străjerii, cei ce târgul străjuiesc,
m-au izbit şi m-au rănit şi vălul mi l-au luat,
cei ce zidul îl păzesc.

Fete din Ierusalim, vă jur: De-ntâlniţi
pe dragul meu,
ce să-i spuneţi oare lui? Că-s bolnavă de iubire.

CORUL
Ce are iubitul tău mai mult ca alţii, o, tu,
cea mai frumoasă-ntre femei?
Cu cât iubitul tău e mai ales ca alţi iubiţi,
ca să ne rogi aşa cu jurământ?

SULAMITA
Iubitul meu e alb şi rumen, şi între zeci de mii
este întâiul.
Capul lui, aur curat; părul lui, păr ondulat,
negru-nchis,
pană de corb.
Ochii lui sunt porumbei,
ce în lapte trupu-şi scaldă, la izvor stând mulţumiţi.
Trandafir mirositor sunt obrajii lui,
strat de ierburi aromate.
Iar buzele lui, la fel cu crinii roşii,
în mir mirositor sunt scăldate.
Brațele-i sunt drugi de aur cu topaze împodobite;
pieptul lui e scut de fildeş cu safire ferecat.
Stâlpi de marmură sunt picioarele lui,
pe temei de aur aşezate.
Înfăţişarea lui e ca Libanul şi e măreţ ca cedrul.
Gura lui e negrăit de dulce
şi totul este în el fermecător;
iată cum este al meu iubit, fiice din Ierusalim,
iată cum este al meu mire!

VI.

CORUL
Unde s-a dus iubitul tău,
cea mai frumoasă-ntre femei?
Unde-a plecat al tău iubit,
ca să-l curtăm şi noi cu tine?

SULAMITA
Iubitul meu în grădina lui s-a dus,
în straturi de-aromate pline,

să-şi pască turma acolo şi crini frumoşi s-adune.
Eu a iubitului meu sunt şi el este al meu,
el printre crini îşi paşte iezii.

SOLOMON
Frumoasă eşti, iubita mea, frumoasă eşti ca Tirţa
şi ca Ierusalimul dragă, dar ca şi oastea
în război temută.
Întoarce-ţi ochii de la mine, că ei de tot mă scot
din fire.
Părul tău turme de capre pare, ce din munţi,
din Galaad coboară.
Dinţii tăi par turmă de oi tunse,
ce din scăldătoare ies,
făcând două şiruri strânse
şi neavând nici o ştirbitură.
Două jumătăţi de rodii par obrajii tăi,
sub vălul tău cel străveziu.

Şaizeci de regine se află, țiitoare optzeci,
şi fără de număr fecioare. (i)
Dar ea e numai una, porumbiţa mea, curata mea;
una-i ea la a ei mamă, singură născută în casă.
Fetele când au văzut-o, laude i-au înălţat,
iar reginele şi concubinele osanale i-au cântat.

„Cine-i aceasta, ziceau ele, care ca zarea străluceşte
şi ca luna-i de frumoasă, ca soarele-i de luminoasă
şi ca oastea de război temută?"

La grădina nucilor m-am dus,
ca să văd verdeaţa văii,
dacă a dat vița de vie şi dacă merii au înflorit.
Şi nu ştiu cum s-a petrecut, că a mea inimă
m-a dus la oştirea de război a viteazului meu neam.

VII.

CORUL
Întoarce-te, Sulamita! Întoarce-te,
fața să ți-o privim!

SOLOMON
Voi de ce s-o priviţi?
Pe Sulamita de ce s-o priviţi cum dansează
ca între două șiruri de dansatori? (j)
Cât de frumoase sunt, domniţă,
picioarele tale în sandale!
Rotundă-i coapsa ta, ca un colan,
de meşter iscusit lucrat.
Sânul tău e cupă rotunjită,
pururea de vin tămâios plină;
trupul tău e snop de grâu, încins frumos
cu crini din câmp.
Cei doi sâni ai tăi par doi pui de căprioară,
par doi pui gemeni ai unei gazele.
Gâtul tău e stâlp de fildeş;
ochii tăi sunt parcă iezerele din Heşbon,
de la poarta Bat-Rabim. Nasul tău este ca turnul
din Liban,
ce priveşte spre Damasc.
Capul tău este măreţ cum e Carmelul,
iar părul ţi-e de purpură;
cu ale lui mândre şuviţe ţii un rege în robie.
Cât de frumoasă eşti şi atrăgătoare,
prin drăgălăşia ta, iubito!
Ca finicul eşti de zveltă şi sânii tăi
par struguri atârnaţi în vie.
„În finic eu m-aş sui - ziceam -
şi de-ale lui crengi m-aş apuca,
sânii tăi mi-ar fi drept struguri,
suflul gurii tale ca mirosul de mere."
Sărutarea ta mai dulce-ar fi ca vinul,
ce-ar curge din belşug
spre-al tău iubit, ale lui buze-nflăcărate potolind.

SULAMITA
Eu sunt a lui, a celui drag. El dorul meu îl poartă.
Hai, iubitul meu, la câmp, hai la ţară să petrecem!
Mâine hai la vie să vedem dacă a dat vița de vie,
merii de-au înmugurit, de-s aproape de-nflorit.
Şi acolo îţi voi da dezmierdările mele.
Mandragorele miresme varsă şi la noi acasă
sunt multe fructe vechi şi noi pe care, iubitul meu,
pentru tine le-am păstrat.

VIII.

SULAMITA
O, de mi-ai fi fost tu frate şi să fi sup
la sânul mamei mele,
atunci pe uliţă de te-ntâlneam, cu drag,
prelung te sărutam
şi nimeni nu ar fi-ndrăznit osândei să mă dea.

Te-aş fi luat şi-n casa mamei te-aş fi dus,
în casa celei care m-a născut;
tu graiuri dulci mi-ai fi spus şi eu cu drag
ţi-aş fi dat vin bun şi must de rodii.

Stânga sa este sub capul meu
şi cu dreapta-i mă cuprinde.

SOLOMON
Fete din Ierusalim, vă jur pe cerboaicele
şi gazelele din câmp,
nu treziţi pe draga mea până nu-i va fi ei voia!)

CORUL
Cine se înalţă din pustiu, sprijinită de-al său drag?

SOLOMON
Sub mărul acesta am trezit iubirea ta,
aici unde te-a născut şi ţi-a dat lumina zilei
mama ta.
Ca pecete pe sânul tău mă poartă,
poartă-mă pe mâna ta ca pe o brăţară!

Că iubirea ca moartea e de tare
şi ca iadul de grozavă este gelozia.
Jarul ei este jar de foc, o flacără a Domnului. (k).

Marea nu poate stinge dragostea,
nici râurile s-o potolească.
Dacă ar da cineva pentru iubire
toate comorile casei sale,
cu dispreţ ar fi respins acela.

(SULAMITA
Avem o mică surioară, care sâni nu are încă.
Ce-am face cu sora noastră, când ea ar fi peţită?
Zid de piatră de-ar fi ea,
coroană de argint i-am face;
iar uşă dac-ar fi, cu lemn de cedru am căptuşi-o.
Zid sunt eu acum şi sânii mei sunt turnuri;
drept aceea în ochii lui eu am aflat pacea.

Solomon avea o vie pe coasta Baal-Hamon;
el a dat via lucrătorilor, s-o lucreze
şi să-i dea fiecare la rod o mie de sicli de argint.
Via mea este la mine acasă; mia de sicli să fie a ta,
Solomoane, şi două sute numai
pentru cei ce păzesc roadele ei!)

SOLOMON
O, tu, ce în grădini sălăşluieşti,
prietenii vor să-ţi asculte glasul;
fă-mă să-l aud şi eu cu ei!

SULAMITA
Fugi degrabă, iubitul meu,
sprinten ca o căprioară fii,
fii ca puiul cel de cerb,
peste munţii cei îmbălsămaţi!

Virgil DIACONU

BIBLIOGRAFIE

1. Petru Creţia, *Cartea lui Iov, Ecclesiastul, Cartea lui Iona, Cartea lui Ruth, Cântarea Cântărilor*, traducere și comentarii de Petru Creţia, Editura Humanitas, București, 1995. Cartea s-a republicat și sub titlul de *Cinci cărți din Biblie, traduse și comentate de Petru Creția*, Humanitas, București, 2009.

2. Bartolomeu Anania, *Poezia Vechiului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2000.

3. Ioan Alexandru, *Cântarea Cântărilor*, traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru, studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977. Traducere după *Torah, Năviim, Ulkătuvim – Biblia Hebraica* edidit Rudolf Kitterl, Textum masoreticum curavit P. Kahla, Stuttgart, 1966 - *Canticum canticorum*, îngrijită de F. Horst.

4. Ileana Roman, *Cântarea Cântărilor*, traducere, comentarii și adnotări de Ileana Roman, Editura Prier, 2016.

5. Șerban Foarță, *Ecclesiastul*, *Cântarea Cântărilor*, traducere Șerban Foarță, Editura ART, 2008.

6. Dumitru Abrudan, *Cărţile didactico-poetice*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2001.

7. Pr. Prof. Nicolae Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Barna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*, Manual pentru Facultățile Teologice, ediția a IV-a, îngrijită de Pr. Prof. dr. Ioan Chirilă, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.

8. Preot Ioan Sorin Usca și Profesor Ioan Traia, *Cărţile lui Solomon*, Editura Christiana, București, 2010. Volumul cuprinde studiile *Proverbele lui Solomon*, *Ecclesiastul* și *Cântarea Cântărilor*.

9. *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1975, traducere neprecizată.

10. Traian Dorz, *Cântarea Cântărilor*, versificată de Traian Dorz, Tezaur – Oastea Domnului (audio).

11. Bartolomeu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, tradusă, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, EIB, București, 2001.

NOTE

a. Versul „Cântarea Cântărilor, făcută de Solomon", inexistent în sursa noastră, este preluat din Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, cu trimiteri, The Bible League, Sharing, God's Word Since 1938. Versul care stabilește paternitatea *Cântării* mai există, firește, și în alte traduceri ale Bibliei, precum Biblia Hebraica și Septuaginta, sub forma „Cântarea Cântărilor, care este a lui Solomon", unde este plasat fie la începutul *Cântării* (primul vers), fie ca subtitlu. Mai toți comentatorii spun că acest vers este însă adăugat după conceperea poemului de către cei care au manipulat textul.

În *Dicționar biblic* (J.D. Douglas, redactor principal, Societatea Misionară Română, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995) se precizează că „Expresia *lišlômôh* (din subtitlul *Cântării*) probabil că indică autorul, dar poate însemna și «pentru Solomon»" (p. 238). Cu un asemenea nou sens, menţiunea „*Cântarea Cântărilor*, făcută de Solomon", devine „*Cântarea Cântărilor*, pentru (dedicată lui) Solomon".

b, c. Edițiile mai noi și/sau mai atente ale Bibliei traduc altfel primele două versuri. Nu voi detalia acum, însă voi preciza totuși că din noile traduceri rezultă că persoana căreia Sulamita i se adresează este un păstor, despre care unii interpreți afirmă că este logodnicul ei...

d. Versul „Regele m-a dus în *iatacul său"* provine din traducerea Ilenei Roman (4) și înlocuiește versul „Regele m-a dus în *cămările sale*". *Cămara* regelui are sensul de *iatac*.

e. Versul „Nu vă uitați că sunt negricioasă, că doar soarele *m-a privit*" (s.m.) a fost preluat dintr-o notă a Bibliei, varianta protestantă, citată puțin mai sus, în nota 1. În traducerea după care am lucrat, acest vers apare sub

forma „Nu vă uitaţi că sunt negricioasă, că doar soarele *m-a ars*” (I, 5, s.m.). Am optat, aşadar, pentru varianta poetică (metaforică) a versului.

f. În traducerea din Biblia ortodoxă versul este construit defectuos și nepoetic: „Pajiştea de iarbă verde ne este al nostru pat.”

g. Versul „Sunt un *trandafir* din Șaron, sunt un crin, crinul văilor” (s.m.) este preluat din traducerea lui Petru Creția (1), iar el înlocuiește versul „Eu sunt *narcisul* din câmpie, sunt crinul de prin vâlcele” (s.m.). Am preferat această schimbare pentru că ea este permisă lingvistic în raport cu originalul ebraic, dar și pentru că în cultura europeană „Sunt un *trandafir* din Șaron” (s.m.) e mai puternic poetic decât „Eu sunt *narcisul* din câmpie (s.m.). O formă și mai bună ar fi fost, desigur, „Sunt trandafirul din Șaron.”

h. Am adoptat varianta lui Petru Creția (1), „Gâtul tău e *ca* turnul lui David” (s.m.), în loc de „Gâtul tău e turnul lui David”, care este o metaforă forțată.

i. Pentru aceste două versuri am preferat traducerea lui Petru Creția (1), pentru că doar în această formă ele pot să formeze cu versurile care le urmează un corp coerent, în timp ce în forma inițială a sursei noastre (Biblia, ediția 1975), și anume

„Solomon are şaizeci de regine şi optzeci de concubine,

iar fecioare socoteala cine le-o mai ţine!

Dar ea e numai una, porumbița mea, curata nea”,

primele două versuri, rostite de cor, devin, în corpul constituit cu cel de-al treilea vers al strofei, rostit de Solomon – „Dar ea e numai una, porumbița mea, curata nea” –, ilogice.

j. Versurile, preluare din traducerea lui Petru Creţia (1), înlocuiesc versul „Ce priviţi la Sulamita, ca la hora din Mahanaim?” Traducerea acestui vers este corectă în original, însă ea nu are sens pentru cititorul de azi. Poate că de aceea, deci pentru a fi înțeles azi, Creția a tradus înțelesul versului, iar nu versul în sine, în forma sa originală.

k. Versul „Jarul ei este jar de foc, o flacără a Domnului” provine din Biblia sau Sfânta Scriptură, București, 1989, și din Biblia sau Sfânta Scriptură, traducere de Dumitru Cornilescu, București, 1921, și înlocuieşte versul „Săgeţile ei sunt săgeţi de foc şi flacăra ei ca fulgerul din cer”, din Biblia după care am lucrat. Am operat această schimbare, nu doar pentru a oferi o traducere mai bună, ci și pentru a puncta prezența în text a cuvântului *Domnul*, care, de-a lungul întregului poem, nu apare decât aici, deci o singură dată.

Prezenţa în acest vers a divinității, fie în forma *Domnul*, fie *Iahve*, este punctată și de alți traducători, cum ar fi Petru Creția (1), care traduce „Fulgerul ei este fulger de foc, / flacără iscată de Domnul”, de Ioan Alexandru (3), care, tălmăcind direct din ebraică, propune varianta „Cărbunii ei, cărbuni de foc, flacără mistuitoare a lui Iahve”, și de Ileana Roman (4), care optează pentru „Şi cumplită ca iadul este gelozia, / Săgeată de foc e aripa ei, / Flacără mistuitoare a Domnului”.

(Continuare în numărul viitor)

Jean COHEN
Nivelul semantic*
Coordonarea

(Urmare din nr. trecut)

Simbolismul este evident „înveşmântat în probitate pură în alb”, albul simbolizând puritatea, cum sugerează de altfel cuvântul „pur”, pe cât păstrează urma sensului său etimologic. Să remarcăm în legătură cu asta că simbolul este totdeauna apropiat de metaforă, deoarece se bazează şi el pe analogie. Dar esenţa fundamentală a oricărei poezii, tropul suprem este metafora sinestezică sau analogia afectivă. Toate exemplele de coordonare pe care le-am studiat se bazează pe ea. Să ne limităm la un singur caz. Din cele două versuri:

Un dulce parfum venea din tufele de crini
Adierile nopţii pluteau peste Galgala

precum şi din lunga descriere ce urmează, se degajă o „impresie” caracteristică, un specific calitativ, care este cu siguranţă greu de definit cu cuvintele vocabularului curent. Să spunem pentru a sublinia ideile că acest amestec de desfătare şi solemnitate, de simplitate şi de majestate creează atmosfera „biblică”. Şi că această atmosferă alcătuieşte unitatea întregului poem. Redând impresia printr-o imagine, am spune că toată creaţia se linişteşte şi se reculege în clipa când se va împlini miraculoasa iubire. Evenimentul şi decorul său, eterogene prin ele însele, îşi regăsesc astfel o omogenitate impresionantă. Aceeaşi pace biblică învăluie fiinţele şi lucrurile, ştergându-le diferenţa obiectivă, pentru a lăsa să transpară doar sufletul care le locuieşte. Unitatea pierdută la nivel de noţiuni este recuperată pe plan emoţional, şi aici se găseşte resortul secret al oricărei poezii.

Dar acestei unităţi emoţionale pe care proza nu o cunoaşte, dar pe care o creează poezia, acestui „sens atmosferic” care este sensul întregului poem, să evităm să-i atribuim doar conţinutul. Unitatea emoţională apare în şi prin inconsecvenţă. Fără acest procedeu, aceleaşi cuvinte n-ar fi purtat decât singurul lor mesaj obiectiv şi noţional. Unitatea emoţională este reversul inconsecvenţei noţionale.

Putem acum, în privinţa acestui procedeu, ca şi la cele precedente, să stabilim o deosebire de grade? Există oare un grad scăzut şi unul înalt al inconsecvenţei? Se pare că lucrurile se derulează aici în acelaşi mod ca în cazul funcţiei predicative, gradele distanţei corespunzând gradelor de omogenitate şi coordonatelor. Cu toate acestea, există un alt mijloc de ierarhizare a acestui procedeu care îi creează originalitatea. Eterogenitatea poate, într-adevăr, să se stabilească între doi termeni care nu deţin aceeaşi importanţă în cadrul textului. Unul poate fi principal, iar celălalt, secundar. Inconsecvenţa întrerupe firul discursului. Dar firul se poate relua dincolo de termenul inconsecvent, pentru a se reînnoda de ceea ce urmează. Inconsecvenţa nu mai este atunci decât un corp străin într-un organism care îşi păstrează totuşi unitatea. Aşa se întâmplă în aproape toate poemele romantice şi postromantice, până la Rimbaud şi Lautréamont. De exemplu, descrierea întrerupe povestirea, dar povestirea se reia după ea. Poemul rămâne un text coerent. Şirul ideilor rămâne ca o sită transparentă sub firele inconsecvenţei. În sonetul lui Nerval, versurile care urmează fraza analizată:

„Castelu-i vechi, cu pietre la cheotori
Şi cu vitralii în culori aprinse
Şi-o castelană în străvechi veşminte
De care poate dintr-o altă viaţă...!
(trad. George Pruteanu)

descriu temele care deţin simultan frumuseţea şi istoricitatea aşteptate. Dar lucrurile se schimbă odată cu Rimbaud. În poemele sale în proză în special, diferenţa dintre tema principală şi tema secundară se estompează. Inconsecvenţa se stabileşte de la frază la frază, iar firul textului nu se reînnoadă. Iată unul dintre „poemele în proză” ale lui Rimbaud, intitulat *Nocturna vulgară*:

„O boare deschide spărturile sporadice din pereţi, zgâlţâie pivoţii acoperişurilor roşii - rupe ţâţânele caselor - eclipsează răspântiile.

De-a lungul viei, sprijinindu-mi piciorul pe un gargui, am coborât într-o caleaşcă, a cărei epocă este destul de clar indicată prin geamurile convexe, panourile bombate şi sofalele pretenţioase. Dric al somnului meu izolat, ferma neghiobiei mele, vehiculul o coteşte pe gazonul marelui drum şters şi într-o spărtură de deasupra geamului din dreapta se roteau palide figuri lunare, frunze, sâni. Un verde şi un albastru foarte închise invadează imaginea. Deshămare pe lângă o pată de pietriş. Aici vom fluiera ca să vină furtuna şi Sodomele şi Solymele şi sălbăticiunile feroce şi armatele (Surugiu şi animale din vis vor răspunde sub codrii cei mai înăbuşitori pentru a mă scufunda până la ochi în izvorul de mătase?)

Și să ne trimită, biciuiți de clipocitul apelor și de băuturile din trup, să călătorim sub lătratul nopților... O boare smulge țâțânile casei”.

Într-un asemenea text, nu mai putem să distingem ideea parazită de ideea principală și să-i redăm textului consecvența, eliminând sau deplasând ceea ce nu se integrează în el. Nu putem rezuma acest text prin „micul text” de care vorbea Paul Valery, iar titlul însuși, *Nocturna vulgară*, nu îi exprimă tema generală. Într-adevăr, nu putem da un titlu acestui poem, întrucât nu-i putem descoperi tema. Defilare de obiecte eteroclite și de fapte disparate, acest text depășește granițele discursului coerent. Spuneam mai sus că același act al gândirii nu poate cuprinde termeni total eterocliți. Cel puțin dacă este vorba despre gândirea normală. Disparitatea tematică ce caracterizează acest poem evocă universul oniric, această gândire de vis a cărei incoerență interioară a constituit totdeauna aspectul său cel mai spectaculos. După cum știm, suprarealismul și-a asumat această analogie. Poezia, visul și delirul au cel puțin această trăsătură negativă comună. Iar scrierea automată, în care suprarealismul și-a găsit procedeul de creație poetică fundamental, nu este altceva decât o ruptură perpetuă față de sine realizată spontan printr-o gândire de joasă tensiune.

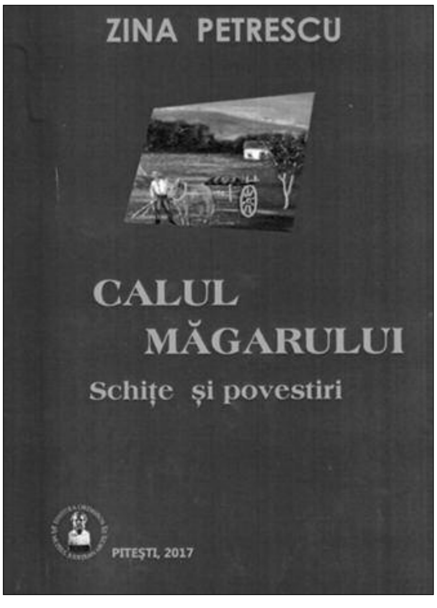
Totuși, în ordinea funcției predicative, precum și în cea a coordonării, suprarealismul regăsește un fel de supraunitate la nivel transcendent al suprarealului. „Hazardului obiectiv”, adică unui principiu supranatural, i-a încredințat Breton grija de a motiva întâlnirile aparent arbitrare ale imaginii produse prin scriitura automată. Mai știm și că suprarealiștii i-au cerut uneori inconștientului psihologic să le ofere motivația căutată, printr-un fel de ezitare între subdeterminarea psihologică și supradeterminarea metafizică. Dar nu putem decât să respingem o astfel de interpretare. Repetăm, o dată pentru totdeauna: poezia este, ca și proza, un discurs pe care autorul îl ține cititorului său! Nu există discurs, dacă nu există comunicare. Pentru ca poemul să se realizeze ca poem trebuie să fie înțeles de cel căruia i se adresează. Poetizarea este un proces cu două fețe, corelative și simultane: îndepărtare și concentrare, destructurare și restructurare. Pentru ca poemul să funcționeze din punct de vedere poetic, trebuie ca în conștiința cititorului semnificația să fie simultan pierdută și regăsită.

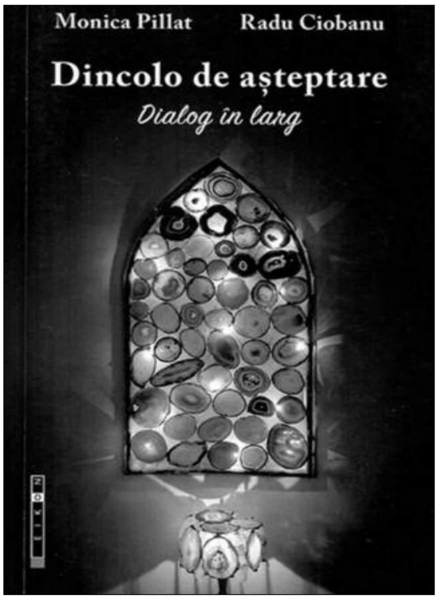
Această mișcare de du-te-vino, de dus-întors al sensului către nonsens, apoi al nonsensului către sens, constituie procedeul comun al celor trei mari tipuri de figuri pe care le-am studiat.

Și, fără nicio îndoială, dacă acest du-te-vino îi conferă poemului specificitatea sa poetică, este pentru că procesul nu este absolut reversibil. Conștiința nu regăsește la întoarcere ceea ce lăsase la plecare. În cursul acestei mișcări, sensul a suferit o transmutație intimă. „Forma” nu mai este aceeași și, dacă prin forma sensului înțelegem structura reprezentării, le revine altor discipline, psihologia sau fenomenologia, să determine natura acestei transmutații. Noi vom aborda problema la final. Vom înțelege atunci de ce orice exegeză este concomitent adevărată și falsă. Chiar dacă este adevărată din punctul de vedere al substanței sensului, ea este falsă, într-adevăr, prin faptul că transmite sensul sub forma prozei, trădând chiar prin aceasta forma sensului propriu poeziei. Putem citi traducerea prozaică a unui poem, dar cu condiția să-l uităm când îl recitim. Cele două texte nu pot coexista în conștiință, existând riscul de a vedea unul dintre ele, proza, înecându-l pe celălalt. Poezia este de esență monarhică. Ea domnește singură sau abdică.

Traducere din limba franceză de
Liana ALECU

* Prezentul text reprezintă capitolul V din lucrarea lui Jean Cohen, *Structura limbajului poetic*.

DISNEY
JUNIOR
PETRA M.

Poezie sau fapt divers?

Dacă dai drumul gândului de faţă cu un prieten despre alt prieten, atunci să o faci de bine: fără doar şi poate celălalt va afla mai curând decât crezi şi, dacă tot iese rău, atunci să iasă de la bine!

În urmă cu câteva săptămâni, mă aflam cu prietenul Ciprian Chirvasiu undeva în căldura Bucureştilor şi, fără să ne dăm seama, am început să discutăm lucruri serioase. De aici până la Marius Dumitrescu şi cea mai recentă carte a sa, **„Răutatea unui parfum”** (Editura Brumar, 2018), nu a mai fost decât un pas.

Am plecat cu raţionamentul despre poezia scrisă de prietenul nostru comun de la o premisă pe care mulţi colegi în ale scrisului o evită în mod intenţionat, din considerente ce mă depăşesc prin dreapta: formarea şi deformarea profesională.

Marius Dumitrescu a revenit în peisajul poetic după o absenţă de 15 ani; nu ştiu motivele absenţei, dar le intuiesc pe cele ale revenirii în poezie. La el profesia pe care o practică, aceea de judecător, este un vector principal pentru poezie. Exerciţiul zilnic al unei scrieri riguroase, cu dicţionar greoi pentru mulţi dintre noi, l-ar situa în categoria oamenilor indescifrabili. Şi chiar este un ins indescifrabil, dacă ar fi să citeşti minutele sentinţelor pe care le scrie în virtutea profesiei.

Sentinţa este linia de finiş a oricărui text, iar dacă scrisul de zi cu zi al autorului este majoritar despre mucegaiul fiinţei umane, el a ales în contrapondere să scrie şi poezie, pentru a se păstra sănătos la trup şi la suflet. După cunoştinţele mele, profesia lui este singura în care apare noţiunea de perimare a factorului uman.

Bine, bine, hai să scriem poezie, dar cum? Eminescu sau Nichita nu au scris niciodată despre coroborarea dintre calul măiastru şi foaia de albastru sau despre incidenţa Luceafărului asupra ramurilor ce bat în geam.

Marius Dumitrescu găseşte o soluţie foarte bună, cred eu: face poezie din motivarea hotărârilor, a sentinţelor ce au ca subiect principal omul în situaţii critice. Nu am cum să ştiu dacă a găsit soluţia în mod conştient, dar ştiu că i-a ieşit cum nu se poate mai bine, ea formându-l astfel încât, de fiecare dată, să delibereze în profunzime înainte de a lua vreo atitudine. În poezia lui găseşti, la fiecare pas, poetul saturat de scotocirea prin cavernele fiinţei umane, de unde trebuie să scoată la lumină toată mizeria. Cred că acesta este şi motivul pentru care a ales să scrie poezie. Iar poezia lui Marius Dumitrescu este despre oameni, motiv pentru care nu se menajează nici pe sine, conştient de faptul că toţi avem o doză de putregai.

Un exemplu relevant pentru cele spuse mai sus îl constituie poemul ***Un fapt divers***, în care pluteşte beţia singurătăţii: *„...pricepuse în fine/că despre singurătatea lui/n-a ştiut aproape nimic/iar despre dragostea lor/cu atât mai puţin//n-a vrut să se apere/când l-au dus/în sala de judecată/atât doar a spus:/era noapte onorată instanţă/eram beat cum niciodată/n-am fost/şi nu mai ţin minte/decât că-ncepuse/fără milă să ningă”.*

În demersul de criptare a motivărilor sale, Marius Dumitrescu este meticulos, riguros, exigent; şi nu are cum să fie altfel, deoarece în munca sa o virgulă pusă greşit casează toată hotărârea. De aceea nici în viaţa cotidiană nu-şi permite să uzeze de cuvinte aşa cum zilnicărim taciturni fiecare dintre noi...

În volumul „Răutatea unui parfum” renunţă la punctuaţie în mod intenţionat, cred eu. Nu e o fiţă stilistică adoptată mai nou de mulţi colegi în ale scrisului. Pur şi simplu ne provoacă la propria noastră punctuaţie în timpul lecturii: încercaţi să puneţi o virgulă în altă parte decât acolo unde ar fi făcut-o autorul şi vedeţi dacă puteţi!

Pe lângă absenţa punctuaţiei, pentru construcţia pe care o vizează, autorul alege cuvinte-cheie, enunţuri ce au menirea să anihileze orice urmă de echivoc; nu poate lucra cu nicio urmă de îndoială, principiul „in dubio pro reo” fiind exclus. Sunt rigori ce-i coordonează zi de zi, de 25 de ani, profesia.

Cu aceste cuvinte-cheie Marius Dumitrescu duce poezia într-un plan în care puţini reuşesc să intre. Normal că veţi întreba despre ce plan este vorba. Cu toţii ştim ce înseamnă *happy-face* sau credem că ştim, să nu uităm însă că este şi simbolul antraxului.

Se dovedeşte că autorul are curajul necesar să privească şi să întoarcă zâmbetul pe toate părţile, a înţeles, de la prima mişcare, faptul că de cele mai multe ori în spatele unui zâmbet nu se află „aparent” nimic. Am spus că are curaj, da!, iar dovada este trecerea sa dincolo de superficialul afişat: păşeşte în adâncul fiecăruia dintre noi. În acest caz, dacă scrie despre oameni, a înţeles că trebuie să scrie cuprinzător. Cu alte cuvinte, poezia lui este volumetrică, tridimensională, dă şi spaţiu textului, nu doar timp.

Acum vin şi întreb: este poezia lui Marius Dumitrescu un fapt divers?

Dar, înainte de a încerca vreun răspuns, iată câteva frânturi de poezie cu atitudine, aflate în paginile parfumate cu răutate: *„bucuria mea şi-a pierdut/glasul în pruncul/care n-a trăit”; „copilul care am fost/îşi duce de mână bătrânul”; „ca-n somnul celor/ce nu pot să uite/lucrează bezna în mine/cu blândeţea ei/de s-o pui la rană/să fii sigur că mori”; „pe când eu mă întreb cine sunt/cu gândul că există/onoare în orice înfrângere”; „a iubit până la durere/lucruri absolut inutile”; „nu ştii ce-i tăcerea/dacă n-ai auzit/cum se topeşte/ceara/morţilor tăi”; „încă de când m-am născut/a fost nevoie să fiu salvat.../întâi de umbre şi voci străine/apoi de uimirea căderii-n cuvânt/în cele din urmă de mine”; „moartea întreruptă/de copilărie”.*

Şi două poeme pe care le socotesc emblematice pentru maniera de a scrie a poetului, motiv pentru care o să le citez în întregime. Mai întâi pe cel intitulat ***Lege****: „nu-i dai flămândului/decât atât cât să fie/şi mai flămând/restul e al celui sătul/care oricum ia în silă/fiindcă i se cuvine//în spatele foamei ar trebui/să fie ochi speriaţi/de prea multă uitare/ochi fără număr//în spatele foamei/nu este nimic//aşa sună legea lui Dumnezeu/şi a oamenilor:/fiecare la rândul nostru/o să avem de răbdat//nu-ţi convine flămândule?/atunci mori flămând”.*

Şi poemul ***Tăios albastru definitiv*****:** *„când iubeşti cu dragostea/moartă de frică/e ca şi cum i-ai dărui/flămândului un măr otrăvit//nu ceri nimic de teamă/că ţi se va da/te încovoaie singurătatea/de câte priviri/ străine îţi mângâie rănile//când iubeşti cu frica/tot mai adânc înfiptă/în creier/ te-apucă frigul (tăios/albastru definitiv)/şi ajungi să visezi/că faci dragoste cum/ai face moarte de om//atunci depărtarea/veninos de concretă/are gene de sârmă ghimpată”.*

Pentru mine, fie şi doar citatele dinainte sunt motive suficiente să afirm că poezia lui Marius Dumitrescu este rară, are atitudine, este românească, este despre om, nicidecum despre faptul divers. Cu atât mai mult cu cât Marius Dumitrescu spune despre sine: *„plânsul este felul meu/de a fi singur/poezia felul meu/de a plânge”.*

Corneliu O. RODEANU

Aforisme

■ Ca un panaceu, ni se recomandă adesea să ne eliberăm de diferite „prejudecăţi” şi „clişee”. Asemenea îndemnuri însă pot fi urmate doar de oameni dispuşi, în generozitatea lor, să facă uitate rezultatele unor experienţe individuale şi colective.

■ Muritorii tineri nu se tem de moarte pentru că o percep ca pe o eventualitate. Pentru bătrâni, venirea morţii este cea mai mare dintre certitudini şi o aşteaptă cu teamă în fiecare zi.

■ Paradoxal, puterea unora stă tocmai în labilitatea lor.

■ O căsnicie bună este de multe ori un lung armistiţiu.

■ Prestigiul nemeritat de care se bucură anumiţi autori se datorează întotdeauna eforturilor făcute de compatrioţi în slujba orgoliului lor naţional.

■ Poeţii sunt alchimişti care ştiu să prefacă profanul în sacru.

■ Cei născuţi în specia om au şansa de a face eroicul drum de la impostură la jertfa de sine.

■ Pe lângă o răutate funciară şi înclinaţia spre violenţă, sălbăticia unui om se poate manifesta prin rea-credinţă, îngâmfare, vulgaritate şi aroganţă.

■ Dumnezeul proştilor nu poate fi decât foarte sever.

■ Dacă nu înţelegi ce se petrece în jurul tău, nu eşti în stare să zâmbeşti, poţi doar să te încrunţi.

■ Decriptarea realităţii îi preocupă pe toţi oamenii: pe cei care pot să o facă şi pe cei care nu pot.

■ Ca să vezi bine, trebuie să priveşti de departe.

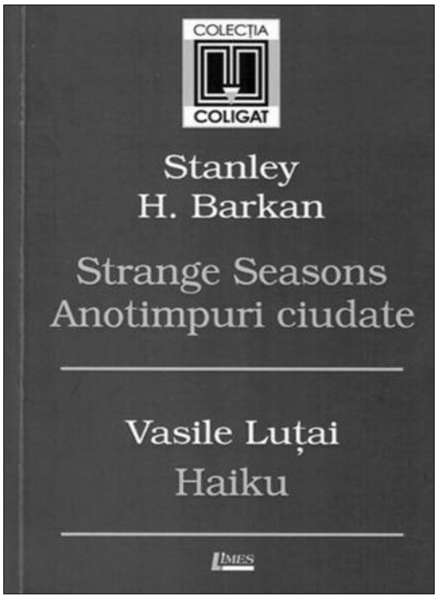
Alexandru MĂLĂESCU

Tristesse

Ce n-aș fi dat să mă ții în preajma ta.
În preajma ta, chiar și atunci când citeai sau scriai!
Chiar și atunci când mă părăseai pentru alte lumi.
Aș fi stat acolo cuminte, poate chiar fericită...
Aș fi fost o parte a creației tale...
Aș fi fost un vers, poate chiar o metaforă,
dacă tu ai fi făcut din așteptările mele o metaforă.
Dacă ai fi făcut.
Iată, aş fi spus, acesta este iubitul meu și poetul meu,
poetul care a făcut din mine o metaforă.

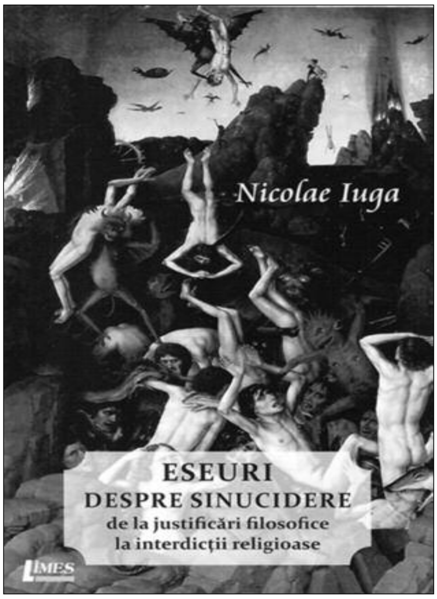
Cella ICE

Cărți de la Editura Limes

Denisa POPESCU

***

Bătăliile tale sunt flori strivite.
Cineva le calcă în picioare.
Altcineva se-ndură în urmă
Și le ridică.
Le pipăie încet, le ascultă,
Cine știe, poate că nu li s-a oprit
De tot inima.
Așteptarea e grea,
Deși așteptarea n-a câștigat
Niciodată o bătălie.
O așteptare de lacrimă,
În care ochiul străin
E Dumnezeu însuși,
Suspinând cât să știi
Că El știe.

***

Îți scriu în limba păsărilor.
În limba copiilor
Care-au fost odată bătrâni și triști.
În limba pietrelor.
În limba pământului,
Singurul cu-adevărat răbdător.
Îți scriu în cea mai veche limbă
Din împărăția aceasta.
În limba dimineților fără sfârșit,
Când pielița gâtului dezgolit
Se-ndurerează
Ca o trompetă subțire și singură
De toate câte s-au sfiit
Și încă se sfiesc să doară.

***

Bat din aripi cu inima mea.
Așa știu că nu mă voi rătăci
Și că, dacă nu eu,
Atunci altcineva mă va auzi,
Mă va simți, mă va vedea.
Bat din aripi cu inima mea,
Cât e ziua de lungă,
Noaptea de grea,
Fără să mă gândesc,
Fără să număr bătăile.
Bat din aripi
Ca și cum aș spera.

***

Și marea poate fi o clipă
La fel de tulbure ca tine.
Câtă aripă
Să vă întoarcă în durată?
Câtă aripă
Și cât bine?

Gheorghe Dobre, premiat în Macedonia

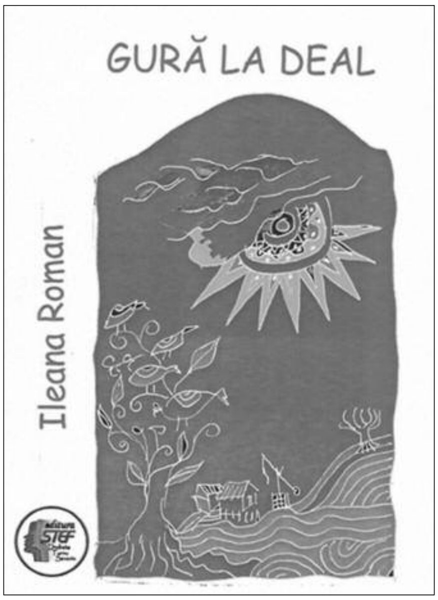
Pe 21 iunie, la Skopje, la sediul Uniunii Scriitorilor din Macedonia, într-o ceremonie de-a dreptul emoţionantă, aveam să descopăr că în **Gheorghe Dobre** sălăşluieşte un grăunte de sensibilitate doar al lui, o sensibilitate care mişcă altfel cuvintele spre inimile cititorilor. Chiar spre inimile şi gândurile organizatorilor festivalului „Sărbătoarea teilor" de la Skopje, unde regină este poezia. În cadrul acestei sărbători anuale, de mai multe decenii, Uniunea Scriitorilor din Macedonia conferă cel mai valoros premiu al său pentru creaţie la doi poeţi, unui macedonean şi altuia din rândul scriitorilor de peste hotare.

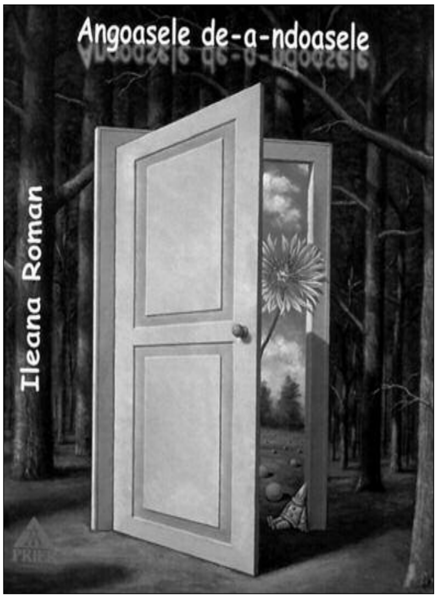

Anul acesta, Sonja Stojmenska-Elzeser, preşedinta breslei scriitoriceşti din Macedonia, a înmânat lui Vidoe Vidicevski, din Bitola, premiul pentru creatorul din ţară. Iar premiul pentru străinătate i l-a înmânat nimănui altuia decât poetului Gheorghe Dobre, festivitatea petrecându-se în prezenţa lui Viorel Stănilă, ambasadorul României la Skopje, care s-a întâlnit cu mica delegaţie din România şi a doua zi, la vila de oaspeţi a primarului capitalei Macedoniei, unde am fost cazaţi. Mulţumim pentru atenţia pe care ne-a acordat-o!

Aşadar, poezia lui Gheorghe Dobre, spre mândria noastră, a primit „Sceptrul literar", ca semn al recunoaşterii faptului că prietenul nostru este mare vrăjitor de cuvinte, punându-le să mişte inimi nu doar acasă, ci şi pe alte meleaguri. Distincţia obţinută de Gheorghe Dobre a mai fost acordată academicianului Nicolae Dabija şi scriitorului Dumitru M. Ion, cu mult timp în urmă, deci prietenul nostru are de ce să fie mândru. Şi noi, alături de el!

O dată mai mult realizăm că „republica" scriitorilor şi artiştilor nu are graniţe şi este mare cât sufletul fiecăruia dintre noi. Ziaristul Firiţă Carp şi poetul F.M. Ciocea l-au însoţit pe Gheorghe Dobre la importantul eveniment. (**Firiţă CARP**)

Ingrid COSMA

A debutat în 2007 cu volumul de poezie „Zodia macilor”. A mai publicat volumele „Mai viu ca viața”, 2013, și „Moartea nu moare”, 2017. A apărut cu texte în mai multe antologii, printre care: „Lira de foc”, ASPRA, Galați, 2014; „Planeta iubirii”, Ed. Cetatea Cărții, București, 2014; „Poemia”, Ed. Art Creativ, București, 2015; „Preludii pentru fluturi”, Ed. Art Creativ, București, 2015; „În dreptul luminii”, Ed. Art Creativ, București, 2017; „Carmen”, volumul VII, Ed. Anamarol, București, 2017; „Prozatori în arenă”, Editura Betta, București, 2017.

În tomul de critică literară „Pedeapsa cărților”, al lui Emil Lungeanu, îi apare o cronică la volumele sale.

Eu, tu și primăvara

Mă regăsesc cu clipele zorilor în tine,
În celula ta locuiesc liber
Și mă plimb în sângele tău ca un migrator.
Berzele și-au regăsit cuiburile
În geana de primăvară nouă și timpurie.
M-am trezit pribeag la ușa ta
Și m-ai poftit să-ți trec pragul.
Așa firesc mi-am plimbat eul peste al tău
Și trupurile au devenit unul.
Prin celula mea și a ta se plimbă bulevardier dorul,
Ai apărut în primăvara mea solitară
Ca soarele în zorii târzii ai unei zile cețoase.
Trezește-mi diminețile cu zâmbetul, cu chipul tău,
Ca să roșească soarele ca o fată mare!
Alungă-ți visul de-astă noapte ca să devină clipa zi!

De mi-ai fi zeu

Dacă ți-ai plimba mâinile pe mine,
Ca un dumnezeu m-ai modela din nou,
După chipul și asemănarea ta.
Picăturile de apă ar invidia împreunarea noastră
Și ar tânji să devină una.
Dacă mâinile tale m-ar scăpa, m-aș aduna
Și m-aș reface întreagă în tine.
Dacă m-ai zidi în palate să mă ai veșnic,
Aș fi duhul dorințelor tale.
Dacă depărtarea ar fi mare,
M-aș face aer ca să te țin în viață.

Caută-mi mâinile reci
Și încălzește-le cu glasul tău!

Zori de timp

Crâmpeie de timp ale unor oglinzi paralele,
În care-mi revărs chipul dimineților răvășite,
Cu soarele trecut de prânz și de vârful copacilor,
Fărâme de lumină mi-au presărat visul astă noapte,
Acela de a mă trezi cu tine.

În căldura trupurilor dincolo de timp,
Ne-am întâlnit destine ca tinere vlăstare,
De parcă altă viață ne-a unit
Și ne-a adus bătrâni în asta.
Cu oglinzi părtașe în realitatea noastră,
Zâmbete ne zugrăvim pe buze
Și ochii fac lumină în galaxii îndepărtate.
Sub faldurile albe picioarele ți le găsesc
Și dincolo de timp cu ele-acum pășesc.

Când râul curge doar la deal

Mai strâng la piept iubirea găsită pe un mal,
Curge apa printre pietre
și lacrimi se usucă pe obraji,
Mă așez la masa albă cu un scaun,
Privesc cum timpul zboară, hoinar și gol
Și plânge pe afară,
La ușa ta, sub vechiul felinar.
Doar teii-și mai respiră parfumul otrăvit
Trezind în gânduri dorul prefăcut în mit.

Păgân, cerșind la ușa ta
Cu rochia de vorbe încărcată,
Adorm și-mi aștept visul
În care vii și-mi spui în șoaptă
Că viața curge și e doar o apă.

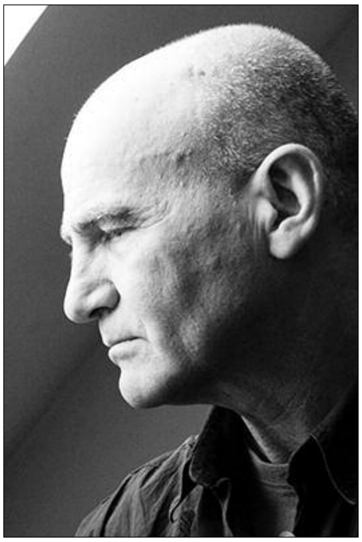
Te vreau în visul meu

Te vreau pe tine, cu miros de castană
Și-a floare de primăvară ascunsă de priviri rebele,
Te vreau cu pletele în vânt
să-ți mângâi zâmbetul în dimineți târzii,
Te vreau atunci când pleoapele-ți ascund
visurile nopții
Și-ți lasă povara dulce a amintirilor din rai,
Te vreau în imagini concrete pe pânze de pictor,
Cu nopțile alături de bacante,
când viața curge în pahare,
Te vreau asemeni vântului de vară
care aduce ploi torențiale.

Străine, atât de mult am vrut să-mi ieși în cale,
Să mă porți pe-a timpului aripă,
Viața să-mi deturnezi din războaie
Și rebel, ca un picaj în valurile mării,
Să mă arunci în eternul infern.

Te vreau așa cum te-am visat,
Cu parfumul de pădure-n ochi
Și vis spulberat în zori.

Alexandru JURCAN

Acasă

O să coborâm din trenul prăfuit
vom ajunge acasă
ca de obicei tu
vei deschide ușa
ne vom spăla cu spume de trandafiri
vom face dragoste la nesfârșit
atârnați de tavan ca liliecii
şi nicio ploaie
nu ne va atinge
spinările înfrunzite.

Somnul meu de catifea

Nimeni nu bate în perete
duminica e oarbă
curge miere peste pieptul tău alb
ceasul și-a înghițit alarma
se desprind fluturi adormiți
din lumânările nopții
peste feliile galbene de măr
vorbele zac pe covor
ca femeile lascive ale haremului.

Înserare

Sărut în fața trenului
buze cu sânge
înserarea tot mai turbată
femeia tot mai singură
în bătaia vântului
cu găleata goală
în sclipirea fulgerului
semnal de plecare
degete separate de invizibil topor
până la tunel au mai rămas
câteva cadavre de cuvinte.

Nopţile tale

Nu mai știam nimic
despre nopțile tale
prinse cu pioneze
pe același perete de lut
netrăirile tale
au gust de sânge șerpesc
să nu uiți să hrănești
pasărea albastră
cu firimituri de stele.

Luna ca o lampă

În fața casei de sticlă
am zăbovit azi noapte
te vedeam printre lămpi șoptite
- nu te puteam atinge -
părul tău aștepta o singură scânteie
din inima mea
sticla era rece
în limba degetelor mele
te-ai întors spre luna micșorată
ca o lampă
în așteptarea bătăii în ușă.

Lumina umană

Mă pregătesc să te primesc în viața mea
nu te uita la cenușa iubirii trecute
la pereții însemnați cu jarul insomniilor
mormane de amintiri sufocate
privește mai ales izvorul alb
niciodată lumina lui n-a fost mai umană.

Alt Pompei

Aici a trăit cândva iubirea mea
se mai văd zboruri carbonizate
temple ale neliniștii
oarbe fântâni
inscripții și jurăminte
pași încrustați pe lespezi de carne
contururi ale spaimei...
înaintați în trupul mort al iubirii:
doar eu pot fi ghidul perfect
răstignit pe crucea amintirilor.

Cuvânt înainte

Se împlinesc, în zilele lansării acestei lucrări, 30 de ani de la apariția volumului intitulat ***Istoria municipiului Pitești***, tom ce scotea la lumină momente de referință din trecutul Cetății. Cu 10 ani în urmă, în aceleași luni de primăvară, începea titanica muncă la ***Enciclopedia Argeşului şi Muscelului***, elaborare de anvergură pentru *arealul* geografic și cultural menționat, publicată deja în mediul *on-line* și în pregătiri avansate pentru varianta tipărită.

Cele două *aplicații* culturale, alături de multe altele, au avut șansa unui numitor comun! Istoricul Petre Popa a fost și este motorul ce a reușit să pună, într-o mișcare ordonată, *angrenaje* complexe, energii personalizate, dar și instituții, într-o asumare, pe bază de *voluntariat*, a multor proiecte importante.

Preocupări convergente degajăm și din actuala carte, intitulată ***Pitești. Portrete postume pentru prieteni.*** Un efort în care *conotațiile* sentimentale, subiective, sunt dublate de un judicios spirit polivalent. Cititorii vor găsi, bunăoară, nu numai datele de naștere ale specialiștilor prezentați, ci și pe cele ale profesorilor sau rectorilor școlilor prin care au trecut, nu numai clădirile construite, ci și data începerii, data definitivării, parcursul acestora în timp.

Volumul de față este, într-o oarecare măsură, continuarea istoriei scrise, împreună cu prietenii săi, Paul Dicu și Silvestru Voinescu, acum trei decenii, prieteni trecuți în *Lumea umbrelor* și evocați, amândoi, în paginile ce urmează. Dacă, în prima istorie a localității, tipărită de Editura Academiei Române (1988), baza au constituit-o evenimentele, anii, descoperirile arheologice, ei bine, acum a venit rândul oamenilor! *Săpăturile* au continuat, așadar, însă nu în piatra timpului, ci în biografiile, în devenirea celor ce au dezvoltat și repoziționat Piteștiul și Argeșul de astăzi. Profesori universitari, academicieni, scriitori, istorici, dar și arhitecți, primari, actori sau preoți, cu toții, cei ilustrați în paginile următoare, au contribuit, semnificativ, în ultimele cinci decenii (1968-2018), la evoluția noastră contemporană (alfabetic):

Ion BĂCANU, Ion BĂNUȚĂ , Constantin CAPĂTĂ, Sava COSTACHE, Ion CRUCEANĂ, Paul DICU, Ion M. DINU, Valeriu DOBRIN, Valeriu Florin DOBRINESCU, Marin DRĂGUȘIN, Constantin DUMITRESCU, Nicolae ERNST, Ion/Ioan FOCȘA, Constantin Ion FULGEANU, Marcel Mihail GHIBERNEA, Gheorghe GOMOIU, Iulian ILIE RIZEA, Ion LICĂ, Dan Horia MAZILU, Alexandru MULȚESCU, Constantin OLTEANU, Gheorghe PETRESCU, Gheorghe POȚINCU, Radu STANCU, Marian STOICA, Constantin STROE, Ion VASILIU, Silvestru VOINESCU, Constantin ZĂRNESCU, Nicolae ZEVEDEI. Spre informarea cititorilor, evocarea acestor figuri publice s-a realizat, inițial, o dată pe lună, în săptămânalul ***Atitudine în Argeș,*** raportată la trei criterii distincte: ziua lor de naștere; faptele perene, care le definesc activitatea din timpul vieții; consemnarea în ***Enciclopedia Argeşului şi Muscelului***. Așadar, 30 de medalioane postume, 30 de microbiografii, 30 de incursiuni în istoria culturii și civilizației, cu toate binevenite, mai ales că, în unele cazuri, efortul profesorului universitar dr. Petre Popa are rolul unui *colac de salvare* împotriva uitării! Firul comun este reprezentat de prietenia celor 30 de personalități cu autorul cărții, prietenie cultivată de cel din urmă cu credință și devotament, cu noblețe, dezvăluind, încă o dată, înălțimi spirituale greu accesibile.

Pitești, 25 aprilie 2018

Spiridon S. VOINESCU

Introducere

În 2018, consemnăm, pentru reședința Argeșului, 630 de ani de la *prima atestare documentară* certă a localității Pitești (20 mai 1388), document purtând *pecetea* voievodului Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418), aproximativ cinci secole de când, într-un ***hrisov*** al Cancelariei domnului Munteniei, Vlad cel Tânăr (1510-1512), apare, oficial, sintagma *scris în orașul Pitești* (1 aprilie 1510), *Semicentenarul* transformării așezării urbane în municipiu (1968-2018).

Reliefăm, totodată, *memorial*, eroismul ostașilor din Pitești pe timpul Primului Război Mondial (1916-1918) și, în mod distinct, vigoarea susținerii acțiunilor naționale, menite să contribuie, nemijlocit, la formarea internă, apoi recunoașterea oficială externă a României Mari (1918-1922).

Asemenea evenimente includ, bineînțeles, notorietatea efortului generațiilor succesive, care, transferând *viitorimii*

chintesenţa amprentei lor materiale şi spirituale, au intrat, definitiv, în ***Cartea Cetăţii***. Exponenţial, am dorit să evocăm, folosind paginile următoare, 30 de specialişti, remarcaţi, plenar, după acordarea *calităţilor municipale* pentru oraşul Piteşti (1968), figuri publice ajunse, acum, pe *Tărâmul veşniciei.* Moral, parafrazându-l pe savantul român Nicolae Iorga (1871-1940), îi catalogăm *Oameni cari au fost*, dar trăitori prin gânduri şi fapte comunitare.

Raportându-ne milenar, titulatura *municipium* apare, frecvent, în lumea romană antică, semnalând existenţa unor centre provinciale importante, locuite de persoane libere, etalând exprimări administrative superioare, precum şi teritorii adiacente, subordonate *magistraturii* oraşului propriu-zis. Sistemul, aplicat şi în Dacia stăpânită de romani (106-271/274), s-a perpetuat milenar, până astăzi, sub diferite modalităţi universale.

Pentru etapa 1950-1968, prin renunţarea la judeţele istorice, România a fost organizată în regiuni, structura formată din Argeş, Muscel, Olt, Vâlcea având ca sediu oraşul Piteşti. Contextul va facilita, aproape două decenii, maxima influenţă *radială* a municipiului de acum!

La 16 februarie 1968, Marea Adunare Naţională a Republicii Socialiste România vota, iniţial, ***Legea Nr. 1***, care, modificând unele prevederi ale ***Constituţiei*** din 21 august 1965, stabileşte următorul criteriu: *Oraşele mai importante pot fi organizate ca municipii*... (***Buletinul oficial Nr. 16***, din 16 februarie 1968). În aceeaşi zi, 16 februarie 1968, a fost aprobată ***Legea Nr. 2***, cu privire la ***Organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România,*** stabilindu-se desfiinţarea regiunilor şi revenirea la judeţe. Argeşul, împreună cu Muscelul, forma o singură entitate, reprezentativă pentru acele timpuri, coordonată de la Piteşti. Aşezarea noastră primea, totodată, statut municipal (***Buletinul oficial Nr. 17-18***, din 17 februarie 1968). Concomitent, era definită *zona metropolitană* Piteşti, formată din comunele limitrofe Bascov, Bradu, Colibaşi/Mioveni, Mărăcineni, Ştefăneşti, asemenea *geografie* funcţionând până în 1990. Istoriografic, judeţul Argeş este consemnat la 13 august 1437, judeţul vecin, numit, atunci, Pădureţ, la 19 iulie 1498, apoi Muşcelul (30 aprilie 1536).

Perioada 1968-1990 a *propulsat*, în economia şi cultura municipiului Piteşti, specialişti de talie republicană, o parte fiind prezentaţi, aşadar, prin intermediul *eseurilor* noastre individualizate. Forjând succesele *etatiste*, au contribuit, direct, la afirmarea monografică a reşedinţei Argeşului: *„Piteşti, important centru industrial şi nod de comunicaţii, termocentrală, uzine constructoare de autoturisme, poduri, motoare electrice, fabrici de tananţi, negru de fum, încălţăminte, produse alimentare, ţesătorii şi filaturi, combinat pentru prelucrarea lemnului, rafinărie, combinat petrochimic şi de articole tehnice din cauciuc, fabrică de stofe, perimetru central reconstruit...”* (***Mic dicţionar enciclopedic***, Bucureşti, 1972, p. 1499).

O bună parte dintre asemenea repere productive, manageriate, cândva, de specialiştii municipiului Piteşti, s-au *diluat* îndeosebi după 1998, din cauza aplicării *persuasive* a normativelor guvernamentale referitoare la privatizare, anulării sprijinului financiar acordat de stat, vânzării activelor către firme străine. În primul deceniu al secolului XXI, municipiul Piteşti s-a aliniat noilor realităţi autohtone, *reconfigurate* după primirea României în Alianţa Nord-Atlantică (2004) şi în Uniunea Europeană (2007).

x x x

Realizarea acestei culegeri tematice, intitulate ***Piteşti. Portrete postume pentru prieteni,*** a fost gândită, fără conexiuni politice, din ipostaza conlucrării noastre cu toţi cei onoraţi bibliografic, semnificative rămânând: participarea la elaborarea documentaţiei specifice obţinerii statutului de municipalitate; exercitarea, temporar, a funcţiei de viceprimar, apoi, preşedinte al forului cultural judeţean; prestaţiile didactice permanente, inclusiv decan fondator, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Piteşti.

Bilanţând, în 2018, *punctăm* aniversările citate, dar, *exclusivist*, posibilitatea cunoaşterii evoluţiei urbane, datorită foiletării primelor volume postbelice referitoare la reşedinţa Argeşului: ***Municipiul Piteşti pe noi coordonate*** (1969); ***Piteşti. Memento*** (1983, 2008); ***Piteşti. Ghid de oraş*** (1985); ***Piteşti. Pagini de istorie*** (1986); ***Istoria municipiului Piteşti*** (1988); ***Piteşti. Microalbum*** (1988); ***Piteşti. Tradiţie şi contemporaneitate*** (2008). Majoritatea au fost gândite, elaborate şi tipografiate împreună cu doi prieteni statornici: Paul I. Dicu (istoric); Silvestru D. Voinescu (jurist). Le-am dedicat, cu *smerenie,* texte adecvate cultivării respectului pe care îl purtăm acestor intelectuali, adepţi ai *Şcolii enciclopedice de la Piteşti!* Livrăm, totodată, numeroase detalii referitoare la implicarea în viaţa *Cetăţii* a mai multor academicieni, actori, arhitecţi, cercetători ştiinţifici, demnitari, diplomaţi, ingineri, medici, muzicieni, preoţi, profesori, regizori, scriitori, născuţi la Piteşti, ori stabiliţi, definitiv, pe aceste locuri, tratarea fiind alfabetică.

Din respect pentru instituţia municipalităţii, nominalizăm, cronologic, primarii aflaţi la conducerea urbei în ultimii 50 de ani: Gheorghe Marinescu (1968); Alexandru Popescu (1968-1974); Ilie Dima (1974); Valeriu Nicolescu (1974-1982); Manole Bivol (1982-1986); Nicolae Zevedei (1986-1989); Mihai Nistor (1989-1990); Ion Dumitrescu (1990-1992); Tudor Pendiuc (1992-2015); Cornel Constantin Ionică (2016 ~).

Aşa cum vom constata, cele 30 de medalioane, grupate după numele familial, reprezintă *tehnologia editorială* a valorificării serialului găzduit, o dată pe lună (ianuarie 2016 – aprilie 2018), sub genericul ***Portrete postume pentru prieteni***, de săptămânalul ***Atitudine în Argeş*** (director, Laurenţiu Stoica), rubrică gestionată, *pasional*, de economistul Spiridon Constantin S. Voinescu, fondatorul publicaţiei (2007). Au existat trei cardinalităţi: raportarea *materialului* la ziua de naştere a personalităţilor tratate jurnalistic; reliefarea pregnanţei faptelor perene, care le-au definit activitatea *antumă*; consemnarea în ***Enciclopedia Argeşului şi Muscelului***. Catalogarea este extrasă dintr-o listare mult mai amplă, cuprinzând peste 200 de nume, prieteni remarcaţi în etapele *Semicentenarului* municipalităţii Piteşti. Alte *sezoane* publicistice, asumate de noile generaţii, vor onora, probabil, viitoarele sărbători urbane!

Mulţumiri colaboratorilor, nominalizaţi în casetele tehnice, precum şi celorlalte persoane ori instituţii alăturate proiectului nostru. Spre finalul volumului, avem la dispoziţie câteva instrumente specifice lucrărilor de atare factură: ***Addenda; Bibliografie specială; Rezumat*** (limbile română, engleză, franceză, germană, spaniolă); ***Indice de persoane***. Opiniile cititorilor sunt binevenite!

Prof. univ. Dr. Petre POPA

Piteşti, 24 aprilie 2018

Colocviile Municipiului Pitești

IPS Calinic despre Eminescu…

21 iunie 2018

În cadrul proiectului cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești", desfășurat în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din România-Filiala Pitești și coordonat de scriitorul Dumitru Augustin Doman (redactor-șef al Revistei *Argeș*), a avut loc la Centrul Cultural Pitești – inițiatorul proiectului – o manifestare dedicată împlinirii a 129 de ani de la moartea poetului Mihai Eminescu.

Tema dezbaterii s-a numit „Eminescu, contemporanul nostru" și a fost susținută de IPS Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și al Muscelului, membru al Uniunii Scriitorilor și senior editor al Revistei *Argeș*.

Înaltpreasfinția Sa a evocat personalitatea poetului Mihai Eminescu, întâmplări mai puțin cunoscute ale vieții sale și relația pe care a avut-o cu spațiul monahal (în familia sa au existat șase călugări – cinci măicuțe și un călugăr), mai ales cel al mânăstirii Agafton, situată într-un loc mirific, la umbra stejarilor, alături de poieni pline de trandafiri sălbatici, unde poetul venea deseori singur sau cu familia. IPS a vorbit cu precădere despre evlavia poetului, exemplificând cu versuri semnificative această delicată trăire lăuntrică.

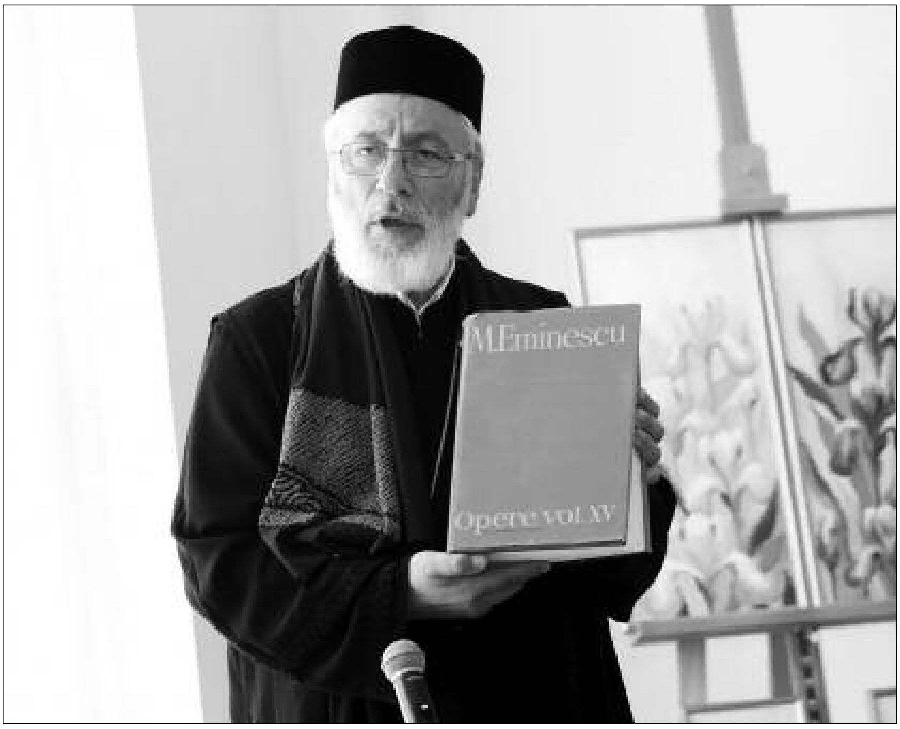
La acest eveniment, IPS Calinic a invitat pe scriitorul Jean Dumitrașcu, manager al Filarmonicii Pitești, să-și prezinte cartea *Eminescu și Argeșul*. Un grup vocal format din trei diaconi ai Episcopiei Argeșului și Muscelului a interpretat piese muzicale pe versurile lui Mihai Eminescu, iar actrița Luminița Borta a recitat câteva poezii.

IPS Calinic a fost întâmpinat cu bucurie de un public numeros. La final, criticul Nicolae Oprea, președintele Filialei Pitești a USR, și scriitorul Dumitru Augustin Doman, coordonatorul evenimentului, i-au oferit distincția de Protector al Literelor, un volum de poezii și un mic tablou cu portretul lui Mihai Eminescu, dar și un original buchet cu spice de grâu și lavandă.

Inspirat, afectuos, subtil, uneori jucăuș, IPS Calinic a demonstrat încă o dată calitatea sa de mare povestitor.

„Poezia este o harismă", a conchis Înaltpreasfinția Sa, împărtășind astfel opinia adevăraților poeți.

Liliana RUS

Coruri în festival

La Curtea de Argeș, Pitești, Topoloveni. Sub titulatura, din veacu` trecut consacrată, „D. G. Kiriac". Manifestare de profil cu tradiție. Care a adunat, în ăst iunie ploios, ansambluri din Ialomița, Dâmbovița, Alba, Prahova, Argeș, Constanța, Cluj, Vrancea, București și din Grecia. S-a cântat bogat, cu drag, variat. Firește, vârf de lance, din Capitală, corul de cameră „Preludiu". Dirijor, de-o viață, Voicu Enăchescu...

Pentru argeșenii care mai iubesc genul, această a douăzeci și șasea ediție a reprezentat și ea, cinci zile la rând, prilej așteptat de a-l asculta. Și-a aplauda efortu` celor care se mai învrednicesc să le aducă-n auz fel și fel de melodii, armonii, *a cappella*. De la madrigal, pân` la contemporan și religios. Fie ca viitoarea-ntâlnire să se arate mai cuprinzătoare, mai atrăgătoare, mai înfloritoare! Dovedindu-se, ca și pân-acu`, deplin emblematică pentru județu` gazdă. Și-un binevenit omagiu adus profesorului Gheorghe Gomoiu. Animatoru-i, azi dispărut dintre noi, ce păcat...

Adrian SIMEANU

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

4 iulie: Proiectul cultural-educativ sub genericul „Viaţa merge înainte”, coordonat de poeta Simona Vasilescu, având-o invitată pe profesoara de educaţie fizică şi sport Mihaela Pui, de la Liceul Tehnologic Astra Piteşti şi Liceul Tehnologic Dacia Piteşti, cu tema „Terapia craniosacrală”. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: Simona Vasilescu.

5 iulie: Simpozionul cu tema „Biserica Sfânta Vineri – Catedrala Piteştiului”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Biografii de excepţie cu Octavian Dărmănescu”. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Biserica Domnească „Sfântul Gheorghe”. Coordonator: muzeograf Octavian Dărmănescu. Expoziţia de pictură în tempera sub genericul „Sufletul meu în culori”, de prof. Mihaela Vîrloveanu. Coordonator: Carmen Elena Salub.

6 - 9 iulie: Prelegeri sub genericul „Întâlnire cu spiritualitatea tibetană”. Invitat: călugărul tibetan Geshe Jampa Gelec. Organizator: Fundaţia pentru Păstrarea Tradiţiei Mahayana. Coordonator: promotorul cultural Alexandra Grigorescu.

10 iulie: Cenaclul Armonii Argeşene. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeş şi redacţia revistei *Cuvântul Argeşean*. Coordonator: redactorul-şef al revistei *Cuvântul Argeşean*, scriitorul Nicolae Cosmescu.

12 iulie: Serbarea copiilor de la cursul de balet şi gimnastică aerobică, sub îndrumarea instructorului Nicoleta Andrei. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: instructor Nicoleta Andrei.

17 iulie: Clubul *Cafeneaua literară*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: poetul Virgil Diaconu, directorul revistei *Cafeneaua literară*.

19 iulie: Colocviul cu tema „Pomicultură, viticultură şi silvicultură în Argeş”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Armonie şi stil de viaţă cu Adina Perianu”. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: dr. ing. Adina Perianu, specialist în horticultură.

23 iulie: Colocviul cu tema „O istorie a lumii într-o ceaşcă de ceai”, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma”. Organizator: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” şi redacţia revistei-document *Restituiri Piteşti*. Coordonator: lector univ. dr. Marin Toma, redactorul-şef al revistei-document *Restituiri Piteşti*.

24 iulie: Proiectul cultural-educativ sub genericul „Poveşti de viaţă - poveşti de suflet cu Denisa Popescu”, avându-l invitat pe profesorul şi scriitorul Lucian Costache. Prezentarea romanului autobiografic „Viaţa din odăile gândului”, de Lucian Costache. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: poeta Denisa Popescu.

26 iulie: Lansarea volumului de proză „Vorba cântecului ...”, de Aurel Hernest. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Culturală Liviu Rebreanu. Coordonator: poeta Allora Albulescu, preşedintele Fundaţiei Culturale Liviu Rebreanu.

30 iulie: Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu, avându-l invitat pe pictorul Ion Pantilie, cu tema „Portret de artist: pictorul şi scriitorul Valeriu Pantazi”. Coordonator: scriitoarea Mona Vâlceanu.

31 iulie: Spectacol muzical-literar-artistic sub genericul „Pe aripi de iulie”, susţinut de Trupa de Teatru Robertto. Coordonator: artistul Robert Chelmuş.

APARIŢII EDITORIALE: Revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ nr. 7/2018; Revista lunară de cultură ARGEŞ (nr. 7/2018). Publicaţia lunară INFORMAŢIA PITEŞTENILOR.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori:
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicaţii.

Copilul-pictor

Petra Maria Metehoiu are opt ani și de curând a terminat clasa întâi a Școlii N. Bălcescu Pitești. Ea face parte din cercul de pictură *Sensibilitate și culoare* al Centrului Cultural Pitești, condus de cunoscutul artist plastic Elena Zavulovici.

În palmaresul artistic al Petrei intră expozițiile de pictură ale cercului, organizate la Centrul Cultural, și două apariții cu lucrări în revista noastră. Să mai spunem că este una dintre cele mai talentate pictorițe, de vârsta ei, ale orașului? Aflăm de la învățătorul Petrei, dascălul de adevărată vocație Constantin Moșteanu, că este și una dintre cele mai bune eleve.

Îi urăm succes!

Silvia NEAGOE

Petra Maria Metehoiu